

**Міністерство освіти і науки України
Львівський національний університет
імені Івана Франка**

**МУЗЕЙНА ПЕДАГОГІКА В КОНТЕКСТІ ВИКЛИКІВ
СУЧАСНОЇ ОСВІТИ**

**ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ
МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ**

**Львів
2023**

Міністерство освіти і науки України
Львівський національний університет імені Івана Франка
у партнерстві з
Національною академією педагогічних наук (Україна)
Національним центром «Мала академія наук» (Україна)
Ягеллонським університетом (Польща)
Університетом мистецтв в Познані (Польща)
Сілезьким університетом у Катовіце (Польща)
Університетом Палацького в Оломоуці (Чехія)
Пряшівським університетом (Словаччина)
Лейденським університетом (Нідерланди)
Патрським університетом (Греція)
Університетом Західної Аттики (Греція)
Педагогічним музеєм (Україна)
Музеєм палацу Короля Яна III у Вілянєві (Польща)
Асоціацією музейних педагогів Італії

Міжнародна наукова конференція

**МУЗЕЙНА ПЕДАГОГІКА В КОНТЕКСТІ ВИКЛИКІВ
СУЧАСНОЇ ОСВІТИ**

МАТЕРІАЛИ ДОПОВІДЕЙ

21 вересня 2022 року

м. Львів, Україна

Ministry of Education and Science of Ukraine

Ivan Franko National University of Lviv

in partnership with

National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine

National Center «Minor Academy of Sciences of Ukraine»

Jagellonian University (Poland)

University of Arts Magdalena Abakanowicz in Poznań (Poland)

University of Silesia in Katowice (Poland)

Palacki University Olomouc (Czech Republic)

University of Prešov (Slovakia)

University of Leiden (Netherlands)

University of Patras (Greece)

University of West Attica (Greece)

Pedagogical Museum (Ukraine)

Museum Palace at Wilanów (Ukraine)

Association of Museum Educators of Italy

INTERNATIONAL SCIENTIFIC CONFERENCE

MUSEUM PEDAGOGY IN THE CONTEXT OF THE CHALLENGES

OF MODERN EDUCATION

CONFERENCE THESIS

September 21 2022

Lviv, Ukraine

УДК 37.013(100+477.063)

Рекомендовано до друку

Вченою радою факультету педагогічної освіти

Львівського національного університету імені Івана Франка

(протокол № 6 від 14.02.2023 року)

Відповідальний за випуск

Олексій Караманов

Рецензенти:

Інна Стражнікова

Оксана Кравченко

(д-р пед. наук, професор)

(д-р пед. наук, професор)

**Матеріали доповідей Міжнародної наукової конференції
“Музейна педагогіка в контексті викликів сучасної освіти”** (м. Львів,
ЛНУ імені Івана Франка, 21.09.22) / Упоряд. і наук. ред. О. В. Караманов. –
Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2023. – 105 с.

Подано матеріали доповідей Міжнародної наукової конференції, яка відбулась 21 вересня 2022 року у Львівському національному університеті імені Івана Франка. Розглянуто тенденції розвитку музейної педагогіки – міждисциплінарної галузі знань, яка розвивається у сфері академічної та неформальної освіти, охоплюючи різні форми комунікації, просвітницькі програми та культурні практики. Проаналізовано особливості віртуального освітнього простору музею в умовах онлайн-навчання.

Матеріали надруковано в авторській редакції. За достовірність фактів, цитат та інших відомостей відповідають автори публікацій.

Львівський національний університет
імені Івана Франка, 2023

ВСТУП

Міжнародна наукова конференція «Музейна педагогіка в контексті викликів сучасної освіти», організована та проведена у Львівському національному університеті імені Івана Франка 21 вересня 2022 року, стала знаковою подією у вітчизняному освітньому просторі.

У межах цього заходу вдалося об'єднати зусилля науковців, музейних практиків, методистів, викладачів, вчителів, фахівців позашкільної освіти, студентів, які створили цікавий дискусійний майданчик довкола питань осмислення та інтерпретації музейної педагогіки як сучасної освітньої та навчальної технології у взаємодії середньої, вищої школи та позашкільля; освітньої політики музеїв в контексті глобалізації, пандемії COVID-19 та воєнного стану; організації віртуального освітнього простору музею в умовах онлайн-навчання; сучасних музейно-педагогічних практик в Україні та за кордоном.

Високий науковий рівень, постійний обмін думками, сучасний міжнародний вимір пропонованої тематики та узгоджений комфортний формат уможливив не лише плідний обмін досвідом, а й формулювання та визначення тематики подальших досліджень у галузі музейної комунікації, педагогічної та просвітницької діяльності музеїв у взаємодії із закладами освіти.

Олексій Караманов,
відповідальний секретар конференції,
доктор педагогічних наук, професор кафедри загальної педагогіки та
педагогіки вищої школи,
завідувач Науково-навчальної лабораторії музейної педагогіки
Львівського національного університету імені Івана Франка;

Міністерство освіти і науки України
Львівський національний університет імені Івана Франка
у партнерстві з

Національною академією педагогічних наук (Україна)
Національним центром «Мала академія наук» (Україна)
Ягеллонським університетом (Польща)
Університетом мистецтв в Познані (Польща)
Сілезьким університетом у Катовіце (Польща)
Університетом Палацького в Оломоуці (Чехія)
Пряшівським університетом (Словаччина)
Лейденським університетом (Нідерланди)
Патрським університетом (Греція)
Університетом Західної Аттики (Греція)
Педагогічним музеєм (Україна)
Музеєм палацу Короля Яна III у Вілянупі (Польща)
Асоціацією музейних педагогів Італії

МІЖНАРОДНА НАУКОВА КОНФЕРЕНЦІЯ
МУЗЕЙНА ПЕДАГОГІКА В КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ ОСВІТНІХ
ВИКЛИКІВ

ПРОГРАМА

21 вересня 2022 року

м. Львів, Україна

Ministry of Education and Science of Ukraine

Ivan Franko National University of Lviv

in partnership with

National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine

National Center «Minor Academy of Sciences of Ukraine»

Jagellonian University (Poland)

University of Arts Magdalena Abakanowicz in Poznań (Poland)

University of Silesia in Katowice (Poland)

Palacki University Olomouc (Czech Republic)

University of Prešov (Slovakia)

University of Leiden (Netherlands)

University of Patras (Greece)

University of West Attica (Greece)

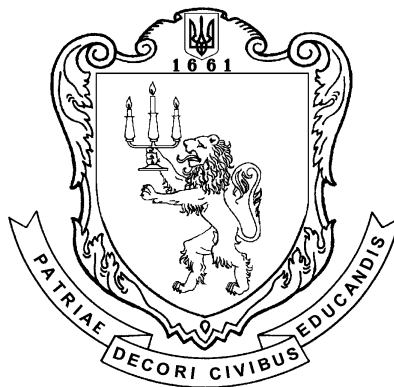
Pedagogical Museum (Ukraine)

Museum Palace at Wilanów (Ukraine)

Association of Museum Educators of Italy

INTERNATIONAL SCIENTIFIC CONFERENCE

**MUSEUM PEDAGOGY IN THE CONTEXT OF THE CHALLENGES
OF MODERN EDUCATION**

CONFERENCE PROGRAM

September 21 2022

Lviv, Ukraine

ОРГКОМІТЕТ КОНФЕРЕНЦІЇ:

Голова та співголови:

Роман Гладішевський, доктор хімічних наук, професор, академік НАН України, проректор з наукової роботи Львівського національного університету імені Івана Франка;

Станіслав Довгий, доктор фізико-математичних наук, професор, академік НАН і НАПН України, президент Малої академії наук України;

Олег Топузов, доктор педагогічних наук, професор, академік НАПН України, віце-президент НАПН України, директор Інституту педагогіки НАПН України

Заступники голів:

Дмитро Герцюк, кандидат педагогічних наук, доцент, декан факультету педагогічної освіти Львівського національного університету імені Івана Франка;

Олена Квас, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри загальної педагогіки та педагогіки вищої школи Львівського національного університету імені Івана Франка

Відповідальний секретар

Олексій Караманов, доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри загальної педагогіки та педагогіки вищої школи, завідувач Науково-навчальної лабораторії музейної педагогіки Львівського національного університету імені Івана Франка;

Члени оргкомітету:

Олександр Міхно, доктор педагогічних наук, директор Педагогічного музею України;

Ольга Біляковська, доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри загальної педагогіки та педагогіки вищої школи Львівського національного університету імені Івана Франка;

Галина П'ятакова, доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри загальної педагогіки та педагогіки вищої школи Львівського національного університету імені Івана Франка;

Юлія Заячук, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри загальної педагогіки та педагогіки вищої школи Львівського національного університету імені Івана Франка;

Володимира Федина-Дармохвал, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри загальної педагогіки та педагогіки вищої школи Львівського національного університету імені Івана Франка;

Юрій Гудима, кандидат педагогічних наук, директор Музею історії Львівського національного університету імені Івана Франка

CONFERENCE ORGANIZING COMMITTEE:

Heads:

Roman Gladyshevskii, Professor, Academician of the National Academy of Sciences of Ukraine, Vice-Rector for Research, IFNUL, Ukraine;

Stanislav Dovgii, Professor, Academician of the National Academy of Sciences and the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine, Head of the National Center «Minor Academy of Sciences of Ukraine»;

Oleh Topuzov, Professor, Academician of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine, Head of the Institute of Pedagogy of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine;

Deputy Head:

Dmytro Hertsyuk, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Dean of the Faculty of Pedagogical Education of the Ivan Franko National University of Lviv (Ukraine);

Olena Kvas, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Head of the Department of General Pedagogy and Pedagogy of Higher Education of the Ivan Franko National University of Lviv (Ukraine);

Executive Secretary

Oleksiy Karamanov, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Head of the Museum Pedagogy Lab, Department of General Pedagogy and Pedagogy of Higher Education, Faculty of Pedagogical Education, IFNUL, Ukraine;

Organizing Committee Members:

Oleksandr Mikhno, Doctor of Pedagogical Sciences, Head of the Pedagogical Museum of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine;

Olha Biliakovska, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Department of General Pedagogy and Pedagogy of Higher Education, Faculty of Pedagogical Education, IFNUL, Ukraine;

Halyna Piatakova, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Department of General Pedagogy and Pedagogy of Higher Education, Faculty of Pedagogical Education, IFNUL, Ukraine;

Yulia Zayachuk, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate professor, Department of General Pedagogy and Pedagogy of Higher Education, Faculty of Pedagogical Education, IFNUL, Ukraine;

Volodymyra Fedyna, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate professor, Department of General Pedagogy and Pedagogy of Higher Education, Faculty of Pedagogical Education, IFNUL, Ukraine;

Yuriy Hudyma, Candidate of Pedagogical Sciences, Head of the Museum of History of Lviv University, IFNUL, Ukraine.

ПОРЯДОК РОБОТИ КОНФЕРЕНЦІЇ

21 вересня, середа

09:00–09:30 **Приєднання та реєстрація учасників конференції
(на платформі Zoom)**

<https://us06web.zoom.us/j/86739606100?pwd=WldxeFpZQmFOSWNTMUZlQ29sZjI2dz09>

Meeting ID: 867 3960 6100

Passcode: 103927

(покликання чинне для усіх заходів конференції)

09:30–10:00 **Відкриття конференції (Дзеркальна зала Львівського
університету)**

10:00–13:00 **Пленарне засідання (Дзеркальна зала Львівського
університету)**

13:00–13:30 **Презентація навчально-методичного посібника з
музейної педагогіки «Мистецька панорама Львова: варіації прекрасного»**

13:30–14:00 **Перерва на обід**

14:00–17:00 **Секційні засідання конференції (Музей історії
Львівського університету)**

17:00–17:30 **Підведення підсумків і закриття конференції**

Регламент:

Доповіді на пленарному засіданні до 15 хв.

Доповіді на секційних засіданнях до 10 хв.

21 вересня, середа

09:00–09:30 ПРИЄДНАННЯ ТА РЕЄСТРАЦІЯ УЧАСНИКІВ
(на платформі Zoom)

<https://us06web.zoom.us/j/86739606100?pwd=WldxeFpZQmFOSWNTMUZlQ29sZjI2dz09>

Meeting ID: 867 3960 6100

Passcode: 103927

09:30–09:45 ВІДКРИТТЯ КОНФЕРЕНЦІЇ

ВІТАЛЬНЕ СЛОВО

Роман Гладисhevський, доктор хімічних наук, професор, академік НАН України, проректор з наукової роботи Львівського національного університету імені Івана Франка:

Станіслав Довгий, доктор фізико-математичних наук, професор, академік НАН і НАПН України, президент Малої академії наук України;

Олег Топузов, доктор педагогічних наук, професор, академік НАПН України, віце-президент НАПН України, директор Інституту педагогіки НАПН України;

Ольга Сухомлинська, доктор педагогічних наук, професор, академік НАПН України, головний науковий співробітник ДНПБ України імені В.О. Сухомлинського;

Андрій Закалюк, начальник управління освіти Львівської міської ради;

Павло Хобзей, кандидат фізико-математичних наук, директор КЗ ЛОР «Львівський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти»;

Піотр Гурайєц, заступник директора «Музею палацу Короля Яна III у Вілянуві», голова «Форуму музейних едукаторів» (Польща);

Леся Гарасим, заступник директора з питань розвитку Музею народної архітектури та побуту у Львові імені Климентія Шептицького;

Дмитро Герцюк, кандидат педагогічних наук, доцент, декан факультету педагогічної освіти Львівського національного університету імені Івана Франка;

Олена Квас, доктор педагогічних наук, професор кафедри загальної педагогіки та педагогіки вищої школи Львівського національного університету імені Івана Франка

10:00–13:00

ПЛЕНАРНЕ ЗАСІДАННЯ

МУЗЕЙНА ПЕДАГОГІКА: ОСВІТНЯ ТЕХНОЛОГІЯ ТА ОСВІТНЯ ПОЛІТИКА

Модератори: доцент *Дмитро Герцюк*
професор *Олексій Караманов*

ВИСТУПИ:

1. Музейно-педагогічні інновації в Україні: технології реалізації

Руслана Маньковська, доктор історичних наук, доцент кафедри історії України Національного університету фізичного виховання, керівник Центру історико-культурних досліджень Інституту історії України НАН України

2. Музейна педагогіка для музейників: спроба модифікації дисципліни

Світлана Муравська, доктор історичних наук, доцент кафедри історії, музеєзнавства та культурної спадщини Національного університету "Львівська політехніка"

3. Універсальність ідей музейної педагогіки в сучасному освітньому дискурсі

Олексій Караманов, доктор педагогічних наук, професор кафедри загальної педагогіки та педагогіки вищої школи, завідувач Науково-навчальної лабораторії музейної педагогіки Львівського національного університету імені Івана Франка

4. Музейна педагогіка як емоційно-ціннісний полюс історичної освіти

Сергій Терно, доктор педагогічних наук, професор кафедри історії України Запорізького національного університету;

Галина Турченко, доктор педагогічних наук, професор кафедри історії України Запорізького національного університету;

5. Музеї і музейна педагогіка в умовах кризових ситуацій / Muzea i edukacja muzealna wobec sytuacji kryzysowych

Marcin Szelag, adiunkt, Phd in humanities, Katedra Historii Sztuki i Filozofii, Wydział Edukacji Artystycznej i Kuratorstwa, Uniwersytet Artystyczny im. Magdaleny Abakanowicz w Poznaniu, Poland;

6. *Музейна педагогіка в неспокійні часи: питання громадянськості та виховання цінностей в археологічних музеях / Museum education in unsettling times: issues of citizenship and values education in archaeological museums*

Despina Kalessopoulou, Assistant Professor of Museum Education, University of West Attica, Greece

7. *Виклики для музейних педагогів в Італії (презентація Асоціації музейних педагогів Італії – AIEM) / “The Challenges of Museum Educators in Italy” (Presentation of the Association of Museum Educators of Italy – AIEM), Italy*

Emma Matteuzzi, Museum educator, Italy

8. *Музейні уроки в Нідерландах: приклади інтегрованих підходів (Презентація Асоціації «Музейних наукових дебатів для початкової та середньої школи») / Museum Lessons in the Netherlands: Examples of Integrated Approaches” (Presentation of the Association “Museum Science Debates for primary and secondary schools”), Netherlands*

Marleen Spierings, Museum educator, researcher, Netherlands

9. *Навчальна програма «Освіта в культурі»: чеський досвід вищої освіти / Study program Education in Culture: the Czech experience of higher education*

Petra Šobáňová, docent, Phd in humanities, vice-dean, Palacký University Olomouc, Czech Republic

10. *Педагогіка почуттів в музейній педагогіці / Pedagogika uczuć w edukacji muzealnej*

Jolanta Skutnik, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor of the Faculty of Arts and Educational Science, University of Silesia in Katowice, Poland

11. *Формування та розвиток соціальних компетенцій дітей та підлітків у музеях / Shaping and developing the social competences of children and teenagers in museums*

Renata Pater, adiunkt, Phd in humanities, Institute of Pedagogy, Jagiellonian Univeristy, Poland

12. *Методичні аспекти педагогічної діяльності музеїв (на основі досвіду роботи методологічного центру музейної педагогіки Моравського земського музею в Брно) / Methodical aspects of the pedagogical activity of museums (based on the experience of the work of the Methodological Center of Museum Pedagogy of the Moravian Zemstvo Museum in Brno), Czech Republic*

Marta Mannova, Museum educator, Czech Republic

13. Практики інклюзії в освітньому просторі музеїв України

Юлія Ключко, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри музеєзнавства та експертизи історико-культурних цінностей Київського національного університету культури і мистецтв

14. Візуалізація життя людини засобами кінематографу: спроба музейних рефлексій

Оксана Червонюк, сценарист-режисер, м. Львів

**ПРЕЗЕНТАЦІЯ НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОГО ПОСІБНИКА З
МУЗЕЙНОЇ ПЕДАГОГІКИ «КУЛЬТУРНО-МИСТЕЦЬКИЙ
ПРОСТІР ЛЬВОВА: ВАРІАЦІЇ ПРЕКРАСНОГО»**

15. Освітньо-мистецький простір Львова: двадцять років впровадження технології «Педагогічний марафон» у ЗСШ № 50 м. Львова

Ірина Ласкій, вчитель мистецтва вищої кваліфікаційної категорії, вчитель-методист, заслужений вчитель України ЗСШ № 50 м. Львова

СЕКЦІЙНІ ЗАСІДАННЯ КОНФЕРЕНЦІЇ

ДИСКУСІЙНА ПАНЕЛЬ 1 / SESSION 1

ОСВІТНЯ ПОЛІТИКА МУЗЕЇВ В КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ, ПАНДЕМІЇ COVID-19 ТА ВОЄННОГО СТАНУ

21 вересня 2022 р.

14:00–17:00

Модератор: професор **Олексій Караманов**

16. Методологічні аспекти музейної драматургії

Анатолій Горовий, історик, публіцист, педагог, м. Київ

17. Пошук оптимальної моделі удосконалення фахових компетентностей музейних педагогів

Лариса Гайда, провідна наукова співробітниця, Педагогічний музей України

18. Підтримка України та українців у світі: досвід педагогічної діяльності центрів і музеїв науки

Василь Дунець, кандидат політичних наук, завідувач відділу освітніх програм, Національний центр «Мала академія наук України», м. Київ;

19. Війна в музейній експозиції сучасної України

Тетяна Грушева, кандидат історичних наук, доцент кафедри новітньої історії України Запорізького національного університету

Дар'я Поняткова, студентка Запорізького національного університету

20. Проект з музейної педагогіки під час війни: дистанційний формат

Лариса Карчина, методист вищої категорії Методичного відділу, керівник секції «Педагогіка» відділення філософії та суспільствознавства Комунального позашкільного навчального закладу «Київська мала академія наук учнівської молоді»

21. *Впровадження освітніх івентів в педагогічну діяльність музеїв*

Галина П'ятакова, доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри загальної педагогіки та педагогіки вищої школи Львівського національного університету імені Івана Франка;

22. *«Котилася торба...»: музейний досвід роботи з дітьми в умовах сучасних викликів*

Світлана Іщук, завідувачка етнокультурологічного відділу,

Ольга Хімії, наукова співробітниця науково-освітнього відділу Музею народної архітектури та побуту у Львові імені Климентія Шептицького;

23. *Музейний простір для дітей та дорослих (з досвіду роботи Музею-заповідника)*

Олег Топилко, начальник відділу музейно-освітньої роботи Національного заповіднику «Києво-Печерська лавра»

24. *Організація волонтерства в контексті музейно-педагогічної діяльності*

Ольга Железник, вчитель музичного мистецтва вищої кваліфікаційної категорії ЗСШ № 50, м. Львів

ДИСКУСІЙНА ПАНЕЛЬ II / SESSION 2

ВІРТУАЛЬНИЙ ОСВІТНІЙ ПРОСТІР МУЗЕЮ В УМОВАХ ОНЛАЙН-НАВЧАННЯ

25. *Віртуальність і дійсність в музеї*

Юрій Гудима, кандидат історичних наук, Директор Музею історії Львівського національного університету імені Івана Франка

26. *Музейна педагогіка як засіб міжгалузевої інтеграції у процесі дистанційного навчання*

Олександра Гурин, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри гуманітарної освіти Львівського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти

27. *Наукова освіта і наукова музейна педагогіка / Science education and science museum education*

Dimitrios Koliopoulos, Professor of the University of Patras, Greece

28. *Освітні онлайн-продукти Педагогічного музею України*

Олександр Міхно, доктор педагогічних наук, директор Педагогічного музею України

29. *Особливості реалізації культурно-освітнього онлайн-проєкту «Цитата від музи педагогіки» у Педагогічному музеї України*

Вікторія Бондаренко, старша наукова співробітниця Педагогічного музею України

30. *Реалізація освітньої функції педагогічного музею України за допомогою Ютуб-каналу*

Оксана Матвійчук, наукова співробітниця Педагогічного музею України

31. *Інтерактивний музей науки як засіб розвитку та самореалізації в умовах військового стану*

Валентина Дем'яненко, кандидат педагогічних наук, науковий співробітник Національного центру «Мала академія наук України»

32. *Популяризація STEM-освіти засобами інтерактивних музеїв науки*

Ірина Сліпухіна, доктор педагогічних наук, головний науковий співробітник Інституту обдарованої дитини НАПН України;

Ігор Чернецький, кандидат педагогічних наук, науковий співробітник Національного центру "Мала академія наук України";

33. *Інтерактивний музей науки як засіб розвитку та самореалізації в умовах військового стану*

Ярослав Савченко, молодший науковий співробітник Національного центру «Мала академія наук України»;

Ірина Савченко, кандидат педагогічних наук, вчений секретар Національного центру «Мала академія наук України»;

34. *Віртуальний освітній простір музею в умовах онлайн-навчання.*

Тетяна Войтович, магістр факультету педагогічної освіти Львівського національного університету імені Івана Франка

ДИСКУСІЙНА ПАНЕЛЬ III / SESSION 3

МУЗЕЙНА ПЕДАГОГІКА У ВЗАЄМОДІЇ СЕРЕДНЬОЇ ТА ВИЩОЇ ШКОЛИ

35. *«Золоте правило дидактики» в експозиції Львівського Музею науки та інновацій.*

Ольга Біляковська, доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри загальної педагогіки та педагогіки вищої школи Львівського національного університету імені Івана Франка;

36. *Роль європейських освітніх реформ в контексті музейної педагогіки*

Юлія Заячук, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри загальної педагогіки та педагогіки вищої школи Львівського національного університету імені Івана Франка;

37. *Музей як середовище для розвитку умінь ціложиттєвого навчання та успішного працевлаштування: зарубіжний досвід*

Наталія Горук, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри загальної педагогіки та педагогіки вищої школи Львівського національного університету імені Івана Франка;

38. *Потенціал музейної педагогіки у підготовці вчителів-філологів*

Надія Заячківська, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри загальної педагогіки та педагогіки вищої школи Львівського національного університету імені Івана Франка;

39. *Музейна педагогіка у системі навчально-виховної роботи коледжу*

Оксана Сурмач, кандидат історичних наук доцент, директор;

Ольга Сулим, заступник директора;

Анна Шукалович, кандидат історичних наук, завідувач відділенням

ВСП «Педагогічний фаховий коледж Львівського національного університету імені Івана Франка;

40. *Музейна педагогіка як основа для оволодіння фахом музейника*

Анастасія Анікєєва, **Сніжана Войтович**, **Мар'яна Ціж**, студенти IV курсу спеціальності «Музеєзнавство, пам'яткознавство» ВСП

«Педагогічний фаховий коледж Львівського національного університету імені Івана Франка»;

41. Музейна педагогіка як засіб підготовки фахівців у закладах фахової передвищої освіти

Ганна Шемелюк, кандидат педагогічних наук, директор;

Тетяна Равчина, кандидат педагогічних наук, заступник директора з навчальної роботи ВСП «Технічний фаховий коледж НУ «Львівська політехніка»;

42. Роль музейної педагогіки в контексті виховання сучасної української молоді

Михайло Матковський, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри загальної педагогіки та педагогіки вищої школи Львівського національного університету імені Івана Франка;

43. Місце педагогічної творчості у музейній педагогіці

Романа Михайлишин, голова педагогічно-психологічних і соціальних дисциплін ВСП «Педагогічний фаховий коледж ЛНУ імені Івана Франка», асистент кафедри загальної педагогіки та педагогіки вищої школи факультету педагогічної освіти ЛНУ імені Івана Франка.

44. Співпраця школи і музею у контексті реформ середньої освіти в Україні та Польщі.

Марія Васишин, експертка зі змісту освіти / математичні компетентності Команди підтримки реформ МОН України

ДИСКУСІЙНА ПАНЕЛЬ IV / SESSION 4

СУЧАСНІ МУЗЕЙНО-ПЕДАГОГІЧНІ ПРАКТИКИ В УКРАЇНІ ТА ЗА КОРДОНОМ

45. Музейна педагогіка в контексті формування емоційного інтелекту.

Володимира Федина-Дармохвал, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри загальної педагогіки та педагогіки вищої школи Львівського національного університету імені Івана Франка;

46. Музейна педагогіка в Туреччині: динаміка, прагматика, традиції

Володимир Підвойний, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри тюркології ННІ філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка;

47. Досвід реалізації музейних проєктів в Пряшівському університеті, Словаччина / Experience in the implementation of museum grants at the University of Presov, Slovakia

Alica Petrasova, Adiunkt, Phd in humanities, University of Presov, Slovakia;

48. Роль інклюзивних практик в музейному просторі (на прикладі відділу зброї «Музей Арсенал»)

Тарас Процак, завідувач відділу зброї Львівського історичного музею «Музей Арсенал», м. Львів;

49. Особливості збереження музейних предметів в умовах воєнного стану просторі (на прикладі відділу зброї «Музей Арсенал»)

Андрій Прокіп, кандидат історичних наук, доцент, старший науковий співробітник відділу зброї Львівського історичного музею «Музей Арсенал»;

50. Музейна педагогіка як інструментарій соціальної реабілітації

Юлія Песоцька, здобувачка третього рівня вищої освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.

17:00–17:30

ПІДВЕДЕННЯ ПІДСУМКІВ І ЗАКРИТТЯ КОНФЕРЕНЦІЇ

Kalessopoulou Despina

Assistant Professor of Museum Education,

University of West Attica, Greece

**MUSEUM EDUCATION IN UNSETTLING TIMES: ISSUES OF
CITIZENSHIP AND VALUES EDUCATION IN ARCHAEOLOGICAL
MUSEUMS**

Key words: museum, museum education, interactions, archaeological museums.

Museums are changing like the world around us. New circumstances have emerged in the global balance of power that challenge the democratic functioning of states, the autonomy of citizens, the advocacy for the rights of vulnerable groups, the management of the climate crisis and refugee flows, the restoration and preservation of peace in all regions of the world that are threatened from revisionist aspirations, militaristic values and economic interests. The unprecedented pandemic we have been experiencing lately has forced a pause in the way of life we have been living for the past decades and offered an opportunity to reflect critically on our values, priorities and social responsibility. For several years now, the museum community worldwide has been highly aware of the potential of museums to act as agents of social change [2; 4; 5; 9; 10].

Museums are exploring how engagement with natural and cultural heritage can support personal and emotional development, mental and spiritual well-being, democratic consciousness and citizenship in its local and global dimensions, political activism, sustainable education and the strengthening of ecological awareness.

The paper will focus on formal programming in Greece and will discuss how citizenship and values education is understood and implemented in the major archaeological museums of the country. Archaeological museums in Greece, for most of their history since the establishment of the first institutions

in the 19th century, have been charged with a primarily political role, that of highlighting the historical continuity of the Greek nation and forging a homogeneous national identity [3; 8]. In more recent years, their exhibitions and educational programmes have slowly incorporated techniques that highlight different perspectives in the construction of history, adopt a critical approach when examining historical data and use contextualised knowledge to enhance the active and informed stance of today's citizens on issues that concern them [7].

The paper will examine a selection of educational programmes for the secondary education and discuss their connections with civic values and active citizenship promotion at a global or local level. It will present the findings of a small-scale research conducted with the educational personnel of the major archaeological museums in Greece, exploring the rationale behind the design of existing educational programmes and the methodological challenges involved in incorporating the citizenship dimension in their development. Being a central goal of contemporary educational systems, citizenship education and its utilization in the context of museum education can contribute to the formation of active citizens who critically examine the past, seeking lessons and triggers for reflection on issues related to the concept of citizenship at local and global level and for informed action [1; 6]. After an initially rather awkward attitude, the discussion that unfolded with the educational staff of archaeological museums highlighted the promising potential of the citizenship dimension in the learning process taking place in the museum in terms of enhancing learning not only about, but also through, cultural heritage.

This is a perspective that allows approaching and interpreting archaeological exhibits in more contemporary terms, often starting from present-day questions for which the past can provide useful and crucial information, and moving from careful observation of the museum object to empathic understanding, intercultural awareness, critical reflection and the

formation of knowledge, values, skills and a participatory mindset on a wide range of political and social issues. Enriching museum pedagogy in relation to citizenship and values education may contribute to the pursuit of a more just, democratic, tolerant, sustainable and peaceful world, where the goals of personal and collective well-being are closely linked to the development of greater mental resilience in an increasingly uncertain world and respect in people's interactions with each other and with the environment.

References

1. Burke, C. A. (2018). Rebuilding Civil Civics in Museums. *Journal of Museum Education* 43(2), 85-90.
2. Chynoweth, A., Lynch, B., Petersen, K. & Smed, S. (2021). *Museums and Social Change. Challenging the Unhelpful Museum*. London & New York: Routledge.
3. Hamilakis, Y. (2007). *The Nation and Its Ruins: Antiquity, Archaeology, and National Imagination in Greece*. USA: Oxford University Press.
4. Hamilton, P. & Ronning, E. C. (2020). Why Museums? Museums as Conveners on Climate Change. *Journal of Museum Education* 45(1), 16-27.
5. Janes, R. R. & Sandell, R. (2019). *Museum Activism*. London & New York: Routledge.
6. Little, B. J. & Shackel, P. A. (2014). *Archaeology, Heritage, and Civic Engagement. Working toward the Public Good*. Walnut Creek, CA: Left Coast Press.
7. Munn, K. & Wickens, K. A. (2018). Public History Institutions: Leaders in Civics Through the Power of the Past. *Journal of Museum Education* 43(2), 91-103.

8. Solomon, E. (Ed.) (2021). *Contested Antiquity. Archaeological Heritage and Social Conflict in Modern Greece and Cyprus*. Bloomington: Indiana University Press.
9. Sullivan, N. (2020). A Stitch in Time? Craftivism, Connection and Community in the Time of COVID-19. *Museum & Society*, 18(3), 327-329.
10. Ünsal, D. (2019). Positioning museums politically for social justice. *Museum Management and Curatorship*, 34(6), 595-607.

Koliopoulos D. & Meli K.

Professor of the University of Patras, Greece

EDUCATIONAL PROGRAMS INTEGRATING VISITS TO MUSEUM: A RESEARCH FRAMEWORK

Key words: museum, museum education, educational programs, integration.

In this study, we present the structure, the features, and the functionality of a research framework, concerning the design and implementation of educational programs that integrate visits to Museum. The main goal of these programs is the students' *cognitive progress*, i.e., the construction of scientific knowledge elements. It is essentially a framework for analyzing, developing, and evaluating the didactic approach of the museum from the formal education point of view (university, school).

First, we briefly present the mechanisms for transforming scientific reference knowledge into knowledge to be taught and diffused in the museum and school. We could distinguish two mechanisms: the *mediating/museographic transposition* of scientific reference knowledge to museum context and the *didactical transposition* of the scientific knowledge to

school and museum contexts. In the case of museums, scientific knowledge usually appears in the exhibits and exhibitions of the Science and Technology Museum, which are accompanied by multimedia. That is, scientific knowledge is reframed in the museum not only as scientific content but also as a museographic structure (as media device and as media staging) [1;3]. The result of this complex transposition is for the knowledge to get completely different epistemological and morphological characteristics from those of reference knowledge. Usually, the exhibition designers, in collaboration with science education researchers, in their design they tend to address the cognitive differentiations of the target audience. But what about the school audience that usually visits the museum in order to formally approach the exhibits and the exhibitions, having to relate them to the corresponding school scientific knowledge? How can the difficulties arising from the popularizing nature of the mediating/museographic transposition of scientific knowledge be addressed? What various researchers answer to this is that the museum space, in addition to being a communication space for science and technology, must be transformed, at the same time, into an educational space. So, we need the concept of didactic transposition which is related to the requirements and constraints set by the school educational framework [3;4]. Thus, the condition of the visit to the museum results in the meeting of the two forms of transposition of scientific knowledge, the mediating transposition (proposed as '*exhibition knowledge*') and the didactic transposition, (required by the school curriculum, as '*school knowledge*').

Secondly, we describe three elements that work as information inputs and suggest the foundations for the design of the objectives and content of these programs [4]. The careful study of the variety of *exhibits* and *interpretive approaches* of the museum in the light of the process of mediating transposition of scientific knowledge is the first information input. The study of the content of the curriculum in the light of the process of didactic transposition

of scientific knowledge into school knowledge is necessary to understand the degree of *compatibility* between "exhibition" knowledge and "school" knowledge (second information input). This information input may also include research data on the *cognitive level* and abilities of the students who will attend the educational program. This will help the researcher to analyze and highlight the cognitive potential that stems from this diversity of media and ideas, in order to use them in designing museum visits and in their effective use in teaching and learning. The third information input concerns the selection of the *educational setting* [5].

The research we conduct mainly concerns non-formal settings and delocalized formal settings. In the first case, we have programs that take place exclusively in the museum and are closely linked to the interpretive framework of the museum. In the second case we have visits to the museum that are part of a wider program designed by the formal education side in collaboration or not with the museum.

Finally, we demonstrate two examples of research efforts related to designing and evaluating programs that address preschool and primary school students. The first one refers to an educational program entitled '*Coal gas providing lighting in Athens*'. During this program, children visit the 'Industrial Gas Museum of Athens' and the main cognitive objective is the children to construct the chain of substances, procedures and technological objects associated to coal gas making. The second one refers to an educational program entitled '*The vase from Eutresis: An archaeometric approach*' [2]. In this case, the originality in the design of the educational program lies in the fact that a museographic structure was designed which was integrated in the museum environment. An integral part of this structure is the specific educational program. The main cognitive objective is the children to construct a basic archaeometric knowledge about an archaeological exhibit.

References:

1. Achiam, M. & Marandino, M. (2014). A framework for understanding the conditions of science representation and dissemination in museums. *Museum Management and Curatorship*, 29(1), 66-82.
2. Georgopoulou, P. & Koliopoulos, D. (2022). Interpretive and pedagogical approach of archaeological collections in the light of natural sciences. The notion of Science Educative Islet. *Review of Science, Mathematics, and ICT Education*, 16(1), 49-75.
3. Guichard, J. & Martinand, J-L. (2000). *Médiatique des sciences*. Presses Universitaires de France.
4. Koliopoulos, D. (2017). *The didactic approach of Science Museum*. Metaixmio [In Greek].
5. Meunier, A. (2018). L'Éducation dans les musées : Une forme d'éducation non formelle. In D. Jacobi (Ed.) *Culture et Éducation Non Formelle*. Presses de l'Université du Québec, 15-32.

Pater Renata

Adiunkt, Phd in humanities, Institute of Pedagogy,
Jagiellonian Univeristy, Poland

SHAPING AND DEVELOPING THE SOCIAL COMPETENCES OF CHILDREN AND TEENAGERS IN MUSEUMS

Key words: museum, museum education, non-formal education, social and cultural competences.

Social competencies and their development in the museums education of children and adolescents occupy a special place in the current educational research. Recommendations for how to best shape these competencies from early childhood have become a driving force behind the designing and

implementation of various educational initiatives at schools and in non-formal educational settings as museums. In the difficult time activities aimed at developing social competencies in young audiences have become particularly relevant. Even though, due to spreading restrictions, these were mostly transferred to the Internet, many cultural institutions have tried to re-establish and maintain an effective relationship with their audiences.

In their research analyses the autor, the programmes of leisure activities in museums addressed to children and adolescents. The research involved the analysis of the websites of selected museums institutions (programmes), educational websites (reviews) and community portals (comments), with a particular emphasis on the competition for the most development-enhancing initiative for children. Data were also obtained via interviews with programme organizers.

Cultural institutions have done all they could to continue with their educational mission, in an entirely new situation and with new audiences, by applying novel forms and methods of work, mainly in the digital space. Initiatives implemented off-site and in neighbourhoods, engaging with crucial topics, establishing new relationships, and caring for a public deprived of direct access to culture and to other members of their community are clear evidence of their ongoing engagement.

Developing social and cultural competencies requires not only space and material resources, but also the close relationships necessary to enable growth in safe surroundings, people's sharing of each other's admiration for the world, exploring the beauty of nature and art, finding pleasure and delight in artistic endeavours and participation in culture. Support for initiatives, competitions, and conseling aimed at selecting quality educational programmes requires a contribution from various entities, from local-to-national and institutional-to-grassroots in socio-private cooperation.

Skutnik Jolanta

Doctor of Pedagogical Sciences,
Professor of the Faculty of Arts and Educational Science,
University of Silesia in Katowice, Poland

(CZY?) PEDAGOGIKA UCZUĆ W EDUKACJI MUZEALNEJ

Słowa kluczowe: pedagogika, museum, edukacja muzealna, pedagogika uczuc.

Współczesne rozważania o edukacji w muzeum i pedagogice muzealnej łączą się z pojęciem społecznych funkcji muzeum i jego społecznej odpowiedzialności. Nie jest to oczywiście związek nowy. Na każdym etapie rozwoju muzeów jako placówek służących społecznemu otoczeniu (zawsze w nieco inny sposób) związek ten podkreślano i pielęgnowano. Swoistym odbiciem wzajemnych relacji jest zmiana, jaka na przestrzeni wieków dokonała się w definicji muzeum. Dlatego interesującym zabiegiem może stać się szkieletowe porównanie definicji i zakładanych oraz realizowanych funkcji muzeów na przestrzeni wieków aby pokazać jak kształtowało się myślenie o jego edukacyjnych zadaniach. Rozważania tej treści, jako rodzaj wstępu, wprowadzą do meritum rozważań.

Treść właściwego wystąpienia poświęcona będzie edukacyjnej, w tym wychowawczej funkcji muzeum. Wydaje się, że praktyki w zakresie edukacji muzealnej, w dużym skrócie określane jako skolaryzacyjne, są już dobrze rozpoznane. Przykłady programów, zajęć i form ich organizacji, wreszcie próby stworzenia metodyki uczenia się i nauczania w muzeach można odnaleźć w literaturze przedmiotu, zwłaszcza w tym zakresie, który skorelowany jest z edukacją formalną. Zdecydowanie mniej eksponowane, badane i prezentowane są te analizy i koncepcje, w ramach których ujmuje się muzeum jako miejsce wychowania (najczęściej pojawiające się treści dotyczą zagadnień wychowania obywatelskiego i patriotycznego). Edukatorzy, skupiając się na zagadnieniach

nauczania w muzeum i do muzeum, nierzadko pomijają ten ważny aspekt stanowiący centrum myślenia o edukacji w ogóle. Wszak edukacja definiowana jest jako proces uczenia się i nauczania z jednoczesnym procesem kształtowania się postaw, czyli wychowaniem. Traktując odpowiedzialne zadania i funkcje w obszarze edukacji, należy pomyśleć: czy i w jaki sposób możliwe jest wychowanie poprzez muzeum dziś? Jest to zagadnienie niezwykle istotne, zwłaszcza że potrzebę innego myślenia o roli edukacyjnej muzeum dostrzegają sami muzealnicy proponując wizję muzeum społecznie zaangażowanego zapisaną w jego najnowszej definicji.

24 sierpnia, w ramach 26. Konferencji Generalnej ICOM, która odbyła się w Pradze, Nadzwyczajne Zgromadzenie Ogólne ICOM zatwierdziło nową definicję muzeum w brzmieniu: *Muzeum jest instytucją non-profit, pozostającą w stałej służbie społeczeństwu, która bada, gromadzi, konserwuje, interpretuje i prezentuje dziedzictwo materialne i niematerialne. **Otwarte dla publiczności, dostępne i integracyjne muzea wspierają różnorodność i zrównoważony rozwój. Działają i komunikują się etycznie, profesjonalnie i przy udziale społeczności, oferując różnorodne doświadczenia edukacyjne, przyjemność, pobudzając do refleksji i dzielenia się wiedzą.*** Ta, zaproponowana w Pradze nowa definicja dostosowana jest do najważniejszych zmian jako dokonują się w świecie. Te oddziałują na muzea nie tylko poprzez zmianę ich form. Głębokie przekształcenia dotyczą roli i społecznego znaczenia muzeów, czyli ich misji, w której mieści się uznanie wartości włączania społecznego, udziału społeczności w tworzeniu muzeum a głównie wykorzystanie jego wartości w kształtowaniu nowoczesnych wspólnot, pobudzaniu indywidualnego rozwoju oraz zrównoważonego rozwoju w ujęciu globalnym. Zadaniem edukatorów jest znaleźć się w orbicie nowego myślenia o muzeum, które wyraźniej niż kiedykolwiek wcześniej staje się inspiratorem kształtowania się głębokich, humanistycznych postaw czyli miejscem wychowania.

Wypowiedź jest więc próbą poszukania odpowiedzi na pytanie o istotę współczesnej **edukacji poprzez muzeum, które to muzeum staje się coraz bardziej miejscem czułym i empatycznym.**

Šobáňová Petra

Docent, Phd in humanities,

vice-dean, Palacký University Olomouc, Czech Republic

**STUDY PROGRAM EDUCATION IN CULTURE: THE CZECH
EXPERIENCE OF HIGHER EDUCATION**

Key words: museum, education program, education in culture, Czech Republic.

Over the last two decades, the Department of Art Education, Faculty of Education Palacký University Olomouc (Czech Republic) has been largely involved in investing their efforts to establishing museum and gallery educators as professionals across the whole Czech Republic. The numerous activities that followed have culminated in the accreditation of the Master's degree programme in Museum and Gallery Education (now Education in Culture).

The Master's degree programme in Museum and Gallery Education, which was piloted in the academic year 2013/2014, responds to the current need of formal education for professional museum and gallery educators. Even though the post of a museum and gallery educator became a standard profession after 1989 in the Czech Republic, it was done so without the existence of a system of formal education. The structure and specialisation of this field are a response to the demand to have a Master's degree programme which would enhance the teaching competence of the educators also in museum education.

The authors of the degree programme drew on the fact that there are already many graduates from teacher training colleges who have found jobs in museums, and they feel that they need to expand on their professional knowledge in terms of museum teaching. In addition to this, the Master's degree programme reflects the changes stirred by the reform of curricula which allows for a closer cooperation between museums and schools or, to be precise, for the engagement of museums in formal education.

This field of study is designed to train highlyqualified future museum and gallery educators to work in the specific educational setting of museums and galleries. Graduates will find work in collection, exhibition and other cultural institutions, both at the level of formal education (in cooperation with schools) and non-formal or informal education (nonformal educational programmes for children and youth, the preparation of educational programmes and teaching of diverse groups of visitors, facilitating learning processes to individual visitors).

The profession of museum educators has become one of the most needed and useful, given the general social transformation in the Czech Republic after 1989 and the consequential shift in the status quo and the activities of art collection, exhibition and other cultural institutions (especially the rising need of communication with the existing and potential audience, and the emphasis on their positive role in the community life). In order to increase emphasis on communication with the public, and to put more efforts to communicate their values efficiently, museums often enlarge the job description of their current employees or hire new workers for the position of museum educators; in many institutions even new educational departments have been established. An important step in the Czech Republic was the official introduction of the profession of museum educator into the state catalog of works. The name of this profession was taken very broadly as "educator in culture". This change led to the new accreditation of our program, which is now called Education in Culture.

The objective of the study programme entitled Education in Culture is to prepare educators for the specific educational environment of cultural and memory institutions. The objectives of the competence model will be achieved both by mastering profile-based subjects with theoretical disciplines (museum pedagogy, didactic aspects of education in culture, basics of museology, cultural and historical heritage, heritage fund and museums in the Czech Republic, etc.) and practice-based disciplines (gallery educational programmes, expressive interpretation, creating didactic resources) as well as by completing pedagogical practice in memory or cultural institutions and its reflection.

Graduates of the follow-up master's degree programme Education in Culture will be able to create high-quality educational programs based on the content of the collections and other specifics of these institutions, adapt and vary these programs according to the visitor group, create programs also for groups of visitors with special educational needs, didactically transform specific contents of the area of cultural and historical heritage with regard to various target groups, including visitors with disabilities or disadvantages, create comprehensive educational strategies of the museum or gallery, formulate general and partial objectives of the educational activity of the cultural and memory institution, Faculty of Education Palacký University Olomouc has been engaged in museum education for a long time.

The Department of Art Education has published several monographs addressing individual subjects of museum education as well as a series of study texts; currently, our library has a number of books in this field. We have managed to gather a lot of didactic material, such as museum worksheets, video recordings, educational programmes, etc. Museum education is also closely connected to the research activities of the academic workers and Ph.D. students at the Department. The paper will try to bring our experience from the implementation of our study program closer.

Szeląg Marcin

Adiunkt, Phd in humanities, Katedra Historii Sztuki i Filozofii, Wydział Edukacji Artystycznej i Kuratorstwa, Uniwersytet Artystyczny im. Magdaleny Abakanowicz w Poznaniu, Poland

MUZEA I EDUKACJA MUZEALNA WOBEC SYTUACJI KRYZYSOWYCH

Słowa kluczowe: museum, edukacja muzealna, kultura, społeczność, sytuacji kryzysowe.

Wystąpienie poświęcone będzie wyzwaniom jakie stawiają przed współczesnymi muzeami i edukacją muzealną sytuacje kryzysowe oraz katastrofy naturalne. W narracji o przeszłości często pojawiają się przykłady spektakularnych katastrof: powodzi, pożarów, trzęsień ziemi, wojen i zamachów terrorystycznych.

Z drugiej strony wiele społeczności upamiętnia tragiczne wydarzenia wywołane katastrofami dedykując im muzea. Wydarzenia te są traktowane zarówno jako punkty zwrotne w życiu konkretnych społeczności, ale także jako pretekst dla działań edukacyjnych, mogących w przyszłości im zapobiec lub je ograniczyć. Z tej perspektywy katastrofy i kryzysy stają się więc ważne zarówno w narracji historycznej, jak i edukacji ustawicznej. Organizacje takie jak UNESCO, Komisja Europejska oraz inne organy o charakterze międzynarodowym i krajowym podkreślają rolę edukacji i uczenia się jako coraz bardziej istotną - klucz umożliwiający przygotowanie się na katastrofy. Głównym celem jest przygotowanie do stawiania czoła sytuacjom kryzysowym, umiejętności reagowania na kataklizmy szczególnie w krajach, które doświadczają klęsk żywiołowych, takich jak Nowa Zelandia, Japonia czy Stany Zjednoczone. Ostatnio, jak wiemy, kolejnym wyzwaniem dla Europy i świata jest wojna w Ukrainie.

Cechą wspólną edukacji dotyczącej zagrożeń jest pamięć o doświadczonych sytuacjach kryzysowych. W nauczaniu o katastrofach ważny element stanowi wiedza o minionych zagrożeniach. Stąd ten rodzaj edukacji ma szczególne znaczenie i szansę na powodzenie, kiedy korzysta z historii i kultury danej społeczności. Wówczas, kiedy sięga się do „pamięci społecznej” wspólnoty, ludzie mogą czerpać z wcześniejszych historycznych, zbiorowych wspomnień, aby kształtować swoje obecne doświadczenie. Pozwala to nie tylko funkcjonować na co dzień, ale ograniczać długoterminowe skutki emocjonalne związane z ewentualnymi przyszłymi zagrożeniami. W radzeniu sobie ze skutkami emocjonalnymi pomagają muzea i centra dziedzictwa, które stanowią przestrzeń, gdzie można próbować je opanować i przepracować.

Podczas wystąpienia omówione zostaną przykłady tego rodzaju instytucji i działań edukacyjnych z różnych części świata w kontekście wyzwań przed jakimi stają współczesne muzea. Akomodowanie społecznej pamięci o katastrofach daje świadectwa o wydarzeniach, które z reguły miały znaczenie dla konkretnych społeczności. Tworzy rezerwuar praktyk i doświadczeń mających wpływ na przyszłość i pomagających w leczeniu emocjonalnych ran wywołanych przez sytuacje kryzysowe. Praktyki muzeów „zagospodarowujących” edukacyjny i terapeutyczny potencjał katastrof i sytuacji kryzysowych, wyznaczają jednocześnie podstawy nowego modelu instytucji muzeum i roli edukacji.

Анікєєва Анастасія,

Михайдів Сніжана,

Цїж Мар'яна

студенти IV курсу спеціальності «Музеєзнавство, пам'яткознавство» ВСП
«Педагогічний фаховий коледж Львівського національного університету
імені Івана Франка

МУЗЕЙНА ПЕДАГОГІКА ЯК ОСНОВА ДЛЯ ОВОЛОДІННЯ ФАХОМ МУЗЕЙНИКА

Ключові слова: музейна педагогіка, музейний простір, освітня практика, фах музейника.

Музейна педагогіка є необхідною складовою для оволодіння фахом музейника. Вона допомагає залучити відвідувачів до процесу пізнання, розвивати їх творчі та комунікативні здібності, вивчати культурну спадщину та сприяє розвитку інтересів відвідувачів до культури та науки.

\Важливою складовою музейної педагогіки є адаптація методів та підходів до специфіки конкретного музею та його цільової аудиторії. Для цього потрібно проводити дослідження та оцінювати ефективність застосовуваних методів. Навички організації роботи з відвідувачами, розробки експозицій та проведення різних заходів є важливими для успішної роботи музею та його залучення відвідувачів.

Одним з головних завдань музейної педагогіки є зацікавлення відвідувачів та створення умов для їх пізнання та розвитку. Для цього використовуються різні методи та підходи, такі як інтерактивні експозиції, майстер-класи, лекції, тематичні екскурсії та інші. Важливим елементом музейної педагогіки є створення комфортної та безпечної

атмосфери для відвідувачів, що сприяє їхньому позитивному враженню та бажанню повернутися до музею ще раз.

Музейники повинні володіти не тільки знаннями з історії та культури, але й навичками педагогіки, комунікації та організації роботи з відвідувачами. Для досягнення цих цілей важливо проводити навчальні курси та семінари для музейних працівників, що допоможуть підвищити рівень їхніх знань та навичок. Музейна педагогіка допомагає вирішувати ці завдання, створюючи умови для активної участі відвідувачів у культурному житті та забезпечуючи їхнє пізнання та розвиток.

Музейна педагогіка є важливою складовою музейної роботи, оскільки вона допомагає залучити різноманітну аудиторію та створити для неї умови для активної участі у культурному житті. Важливою частиною музейної педагогіки є адаптація методів та підходів до специфіки конкретного музею та його цільової аудиторії.

Одним із важливих завдань наближення музейної педагогіки до освітньої практики є визначення й апробація принципів, методів, прийомів роботи музеїв з молоддю, що зрештою повинне вилитися в інноваційні методичні розробки проведення нетрадиційних уроків із різних предметів – історії, українознавства, природознавства, біології, фізики, музики, художньої культури тощо – в приміщенні музею чи з використанням музейних експонатів на базі закладу освіти.

Отже можна зробити висновок, що музейна педагогіка - це процес, що вимагає від музейних працівників вміння створювати та розвивати освітні програми, організовувати експозиції та виставки, вести діалог з відвідувачами та використовувати різноманітні методи та підходи для привернення їх уваги. Музейна педагогіка є важливою складовою для оволодіння фахом музейника та є важливим фактором для розвитку культури та науки в цілому.

Бондаренко Вікторія

старша наукова співробітниця Педагогічного музею України

**ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ КУЛЬТУРНО-ОСВІТНЬОГО
ОНЛАЙН-ПРОЄКТУ «ЦИТАТА ВІД МУЗИ ПЕДАГОГІКИ» У
ПЕДАГОГІЧНОМУ МУЗЕЇ УКРАЇНИ**

Ключові слова: онлайн-проект, віртуальний освітній простір, Педагогічний музей України

В умовах воєнного стану та пандемії COVID-19 культурно-освітня діяльність Педагогічного музею України значною мірою здійснюється дистанційно за допомогою мережі Інтернет. Основними засобами популяризації музейних колекцій та комунікації з відвідувачами на сьогодні є офіційний сайт Педагогічного музею України (<http://pmu.in.ua/>) та офіційна сторінка у соціальній мережі Фейсбук (<https://www.facebook.com/pedmuzua>).

З-поміж освітніх онлайн-проектів музею великою популярністю серед підписників у соціальних мережах користується проект «Цитата від Музи педагогіки» (дописи проекту доступні за хештегом #цитата_від_музи_педагогіки). «Цитата від Музи педагогіки» – це віртуальний культурно-освітній проект, який реалізується на сторінках музею у соціальних мережах «Фейсбук» та «Інстаграм» з січня 2020 року. Періодичність публікацій в межах проекту – щотижнево.

Мета проекту – популяризувати ідеї видатних учених, педагогів, мислителів України та світу. Це вислови відомих діячів, що стосуються здебільшого питань навчання, виховання, організації освіти. Окрім цитат педагогічної тематики, в проекті популяризуються також вислови про рідну мову, культуру, національну культурну спадщину. Окрему рубрику складають афоризми про «вічні питання», найважливіші для людини, –

про істину, про щастя, про сенс буття, про життя і смерть, про швидкоплинний час, про людські почуття і переживання тощо.

Таким чином, матеріали проєкту є доволі універсальними і розраховані на широку аудиторію користувачів. Важливим є і той факт, що в нашу динамічну епоху з її високим життєвим темпом і величезною кількістю інформаційної продукції люди мають все менше часу і тому охочіше звертаються до найбільш ємного жанру літератури — до афоризмів. Символічною є назва проєкту – «Цитата від Музи педагогіки», адже «Музою педагогіки» названа основна скульптура в експозиційній залі Педагогічного музею, яка уособлює педагогічний процес і є своєрідним символом Педагогічного музею. Графічний макет проєкту, розроблений головним художником музею Андрієм Онищуком, містить власне цитату, портрет її автора та логотип музею. Мінімум текстової інформації, читабельний шрифт, яскраве оформлення графічного макету забезпечує його привабливість для користувача у віртуальному просторі.

У 2022 році до проєкту було додано рубрики «Сковорода: 300» та «Про Україну». Публікації під хештегом «Сковорода_300» присвячені 300-річчю від дня народження відомого українського філософа, поета, педагога, просвітителя – Григорія Савича Сковороди. В рубриці публікуються афористичні думки філософа про здобуття знань, їх важливість, роль учителя в навчальному процесі.

Наприклад: «Не той дурний, хто не знає, а той, хто знати не хоче», «З видимого пізнавай невидиме», «Довго сам учись, якщо хочеш навчати інших». Великою популярністю серед підписників користуються цитати Григорія Сковороди, які мають універсальний характер. Це вислови про одвічні людські цінності та саме життя, наприклад: «Роби те, до чого народжений», «Не за обличчя судить, а за серце», «Любов виникає з любові; коли хочу, щоб мене любили, я сам перший люблю». Від початку збройної агресії росії проти України та ведення воєнного стану до онлайн-

проєкту «Цитата від Музи педагогіки» була долучена рубрика з цитатами класиків української культури про Україну. Це рядки з віршів Тараса Шевченка, Володимира Сосюри, Олександра Олеся, Миколи Вінграновського, вислови про Україну Олени Пчілки, Олександра Довженка, Івана Огієнка, Максима Рильського, Олени Теліги та ін. Публікації цитат класиків були покликані підтримати суспільство в час випробувань, зберегти віру в перемогу, нагадати, за що ми боремося.

Так, наприклад, у квітні 2022 року в межах проєкту було опубліковано цитату Олександра Довженка з твору «Україна в огні»: «Ми б'ємось за те, чому нема ціни в усьому світі, — за Батьківщину!» Вагома емоційна складова рубрики «Про Україну», лаконічність та яскрава образність самих афоризмів сприяли підвищенню зацікавленості проєктом серед музейної аудиторії. Статистичні дані свідчать, що з 1 березня 2022 року показники охоплення та залучення користувачів підвищилися більш ніж втричі. Рекордне число охоплення публікації для сторінки музею у Фейсбуці становило 135879 користувачів (залучення до допису 68935 користувачів відповідно). Такі показники отримала цитата Тараса Шевченка «Борітеся, поборете, вам Бог помагає! За вас правда, за вас слава. І воля святая!», опублікована на сторінці музею 4 березня 2022 року, на дев'ятий день війни в Україні. Загалом, за перше півріччя 2022 року в межах проєкту було опубліковано 35 дописів, а загальне охоплення аудиторії – 647 684 користувачі. Статистика переглядів підтверджує успішність реалізації проєкту.

Таким чином, віртуальні культурно-освітні проєкти та дистанційні послуги Педагогічного музею України формують культурне середовище, де користувач може отримувати пізнавальну інформацію, навчатися та відпочивати.

Василишин Марія

експертка зі змісту освіти / математичні компетентності Команди
підтримки реформ МОН України

СПІВПРАЦЯ ШКОЛИ І МУЗЕЮ У КОНТЕКСТІ РЕФОРМ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ І ПОЛЬЩІ

Ключові слова: музейна педагогіка, співпраця школи і музею, реформа середньої освіти.

Упродовж останнього часу вітчизняна педагогічна наука зазнає значних змін, зокрема в контексті впровадження нових форм, методів і прийомів організації навчальної діяльності. Однією з нових галузей сучасної педагогічної науки, яка активно впроваджує такі інновації в шкільну практику, є музейна педагогіка. Вона передбачає проведення уроків з різних наукових дисциплін (біологія, історія, фізика, музика, природознавство, художня культура тощо) у приміщенні музею чи з використанням музейних експонатів на базі школи [3, с.5]. Різні аспекти музейної педагогіки досліджували українські та польські науковці: Т.Белофастова, Л.Гайда, О.Караманов, Ю.Ключко, Я.Бишевські, Й.Скутнік, Р.Патер, М.Шельонг. Незважаючи на багатоаспектність педагогічних і методологічних напрацювань із згаданої проблематики, слід зазначити, що залишаються недостатньо вивченими питання, що стосуються шляхів налагодження співпраці між загальноосвітніми школами та музеями, розробка ефективних форм і методів педагогічної взаємодії у просторі музею, а також запозичення досвіду Польщі, де музейна педагогіка ефективно розвивається у рамках неформальної освіти. Метою нашого дослідження є теоретичний аналіз напрацювань українських та дослідників музейно-педагогічної діяльності, виокремлення основних форм і методів освітньої взаємодії у просторі музею та визначення шляхів налагодження співпраці між

загальноосвітніми школами та музеями різних профілів в Україні та Польщі. Під час вивчення теоретико-методичної бази дослідження було проаналізовано методичну літературу, освітні програми та інформаційні матеріали із сайтів музеїв, їх сторінок у соціальних мережах. З метою дослідження та аналізу особливостей організації навчальних занять для учнів загальноосвітніх шкіл у музеях різних профілів було проведено спостереження навчальних занять в Україні (Львівській національній галереї мистецтв імені Бориса Возницького, Національному музеї у Львові імені Андрея Шептицького, Музично-меморіальному музеї Соломії Крушельницької, Художньо-меморіальному музеї Леопольда Левицького, Львівському історичному музеї) та Польщі (Національному музеї у Кракові, Домі Яна Матейка, Історичному музеї Кракова, Етнографічному музеї імені Северина Удзієлі у Кракові). Соціально-педагогічна значущість проблеми співпраці загальноосвітніх шкіл і музеїв, її недостатня теоретична розробленість, наявність певної суперечності між потребами формування всебічно розвиненої особистості та певної ігровізації музейного простору, а також невизначеність форм, методів і прийомів музейно-педагогічної взаємодії та засобів освітнього впливу на учнів загальноосвітніх шкіл зумовила потребу проведення глибшого емпіричного дослідження, а саме проведення інтерв'ю серед працівників українських та польських музеїв. У цих інтерв'ю ми ставили за мету зібрати більше інформації про те, яким чином музеї різних профілів пристосовують свою експозицію до потреб дітей і молоді, дізнатися на яких засадах реалізується співпраця музеїв із загальноосвітніми школами та хто є ініціатором такої співпраці. Надзвичайно цінною для нас була інформація про те, де вчителі можуть дізнатися про тематику музейних занять для дітей та молоді, а також чи пристосовані музейні заняття до навчальних програм загальноосвітньої школи. З методологічної точки зору, нам варто також проаналізувати які форми і методи найчастіше

застосовуються у ході музейних занять, а також визначити як ці методи пристосовані до віку учасників музейних занять, а саме для учнів початкової, базової та профільної школи. На завершення інтерв'ю ми запитували у музейних працівників, чи освітні реформи в Україні (Польщі) мають вплив на діяльність музею, якщо так, то які саме впливи можна простежити. Аналіз методичної літератури та результати проведеного емпіричного дослідження свідчать про те, що в останні роки в методиці проведення музейних занять відбуваються суттєві зміни, все частіше до створення конспекту музейного заняття долучають педагогічних працівників, а самі заняття пристосовані до вікових та психологічних особливостей учнів; тематика музейних занять часто пов'язана із інтересами за попереднім досвідом учнів, а також, з кожним роком зростає пропозиція музейних занять, які розроблені для учнів шкіл із розподілом за класами та темами, які розкривають та узагальнюють знання учнів із окремих шкільних предметів, водночас формуючи ключові компетентності, визначені концепцією Нової української школи.

Список використаних джерел:

1. Белофастова Т. Ю. Педагогічні засади діяльності музею як соціально-культурного центру: автореф. дис. канд. пед. наук: 13.00.06 / Київ. нац. ун-т культури і мистецтв. – К., 2003. – 20с.
2. Васишин М. С. Сучасний урок в музеях художньо-мистецького профілю України і Польщі // Порівняльно-педагогічні студії - 2015. - № 2. - С. 77-83.
3. Караманов О. В. Музейна педагогіка в навчально-виховному процесі загальноосвітньої школи // Освіта та педагогічна наука. - 2012. - № 3. - С. 5-12.
4. Pater R. Edukacja muzealna – muzea dla dzieci i młodzieży. Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, 2016. – 227s.

Гайда Лариса

старший гауковий співробітник

Педагогічний музей України

ПОШУК ОПТИМАЛЬНОЇ МОДЕЛІ УДОСКОНАЛЕННЯ ФАХОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МУЗЕЙНИХ ПЕДАГОГІВ

Ключові слова: музейний педагог, фахові компетентності, музеї закладів освіти, школа педагогічної майстерності.

На сьогодні в Україні умовно виокремилися дві групи музейних педагогів: 1) *працівники музеїв – юридичних осіб*, які розробляють та упроваджують освітні програми, займаючись підготовкою різних заходів з дітьми, учнями та студентською молоддю; їхні напрацювання здебільшого є успішними і містять елементи музейної педагогіки, оскільки серед них чимало педагогів за фахом, а свою професійну майстерність вони вдосконалюють переважно шляхом самоосвіти та ознайомлення з досвідом колег; 2) *педагоги закладів освіти*: керівники музеїв та краєзнавчих гуртків, осередків МАН, творчих учнівських об'єднань тощо; це вчителі різних предметів, одні є творцями музеїв, пройшли цей шлях самотужки; інші – отримали музей діючий і лише розпочинають свою музейну діяльність, але їх об'єднує процес пошуку можливостей використання потенціалу музейних колекцій у ході викладання навчальних дисциплін та у позакласній роботі. Як правило, вони творчо комунікують з колективами музеїв різних профілів та форм власності. Зрозуміло, що не будучи фахівцями з музейної справи, вони часто допускають помилки і, відчуваючи брак знань та досвіду, мають наміри удосконалити свою музейно-педагогічну майстерність. Оскільки музейних педагогів не готує жоден заклад вищої освіти нашої

держави, постає питання системної роботи щодо пошуку та апробації дієвих форм удосконалення їх спеціальних компетентностей.

Мета публікації: на основі практичного досвіду створення та діяльності Школи педагогічної майстерності розкрити зміст оптимальної моделі удосконалення фахових компетентностей музейних педагогів.

З багатьох форм підвищення кваліфікації педагогів нами було обрано Школу педагогічної майстерності (надалі Школа), оскільки її завдання збігаються з іншими навчально-методичними заходами для учителів-предметників. Таким чином можна зосередитись на маловідомих аспектах саме музейництва: формування мотиваційної, теоретичної та практичної готовності педагогів до використання можливостей музейних збірок в освітньому процесі; активного пошуку власних оригінальних підходів до розв'язання проблем оновлення як змістових компонентів музею, так і форм практичної роботи. Діяльність Школи реалізувалась за такими напрямками: опрацювання нормативно-правових джерел, науково-методична складова, ознайомлення з досвідом колег, моделювання інноваційних музейно-педагогічних технологій; поглиблення практичної та творчої співпраці з місцевими громадами й професійним середовищем.

Так, у 2008 р. відбулось перше заняття Школи для керівників музеїв закладів освіти з проблеми «Сучасні освітні технології в музейній педагогіці» на базі музейного комплексу Олександрівської загальноосвітньої школи №3 I-III ст. Кіровоградської області (науковий керівник Н. Калініченко, куратор-методист Л. Гайда). Програмою було передбачено опрацювання таких питань: формування нормативно-правової бази діяльності музеїв закладів освіти, ознайомлення з експозиціями та колекціями музейного комплексу, презентація його досвіду роботи; практичне заняття історичного гуртка «Пектораль»; інтегрований урок пам'яті Світлани Барабаш; пошук форм співпраці з місцевими музеями – районним краєзнавчим та музеєм Левка Мацієвича.

Як підсумок – круглий стіл «Освітні технології у музейній педагогіці: проблеми змісту та форм запровадження».

Інше заняття з теми «Використання потенціалу музейного предмета на уроці» було проведене у 2009 р. на базі музею історії НВК «Знам'янська загальноосвітня школа I-III ступенів №2-ліцей», що на Кіровоградщині. Педагоги ознайомились із формами використання потенціалу шкільної музейної збірки у системі діяльності закладу освіти, відвідали та проаналізували бінарний урок з історії України та географії України (9 клас) з теми «Наш край у другій половині XIX століття». Під час круглого столу «Шляхи актуалізації потенціалу історичних джерел на уроці» обговорили типи краєзнавчих уроків у контексті проблеми, що розглядалась. Важливу роль відіграв фактор занурення в атмосферу міста: відвідання музеїв й покладання квітів до пам'ятника Тарасу Шевченку.

На інших заняттях Школи передбачалось ознайомлення з новітніми досягненнями українського та регіонального музеєзнавства, сучасними навчальними посібниками та програмами, краєзнавчими виданнями тощо. Важливим підсумком роботи Школи є те, що вдалось віднайти, заохотити коло педагогів, яких об'єднує освітянське музейництво.

Відтак можемо стверджувати, що пропонована форма Школи сприяла формуванню та вдосконаленню спеціальних музейно-фахових компетентностей: знання нормативно-правової бази, навчальних програм та новітніх посібників; залучення до постійного моніторингу сучасних тенденцій розвитку українського музейництва; володіння музейно-педагогічними технологіями; уміння презентувати й популяризувати власний досвід; навички комунікації з фахівцями, що є важливими складовими успішної професійної діяльності. Все це свідчить, що на основі зазначених практик можемо рекомендувати досвід Школи педагогічної майстерності як реальну продуктивну модель удосконалення фахових компетентностей музейних педагогів.

Караманов Олексій

доктор педагогічних наук, професор

кафедри загальної педагогіки та педагогіки вищої школи

Львівського національного університету імені Івана Франка

**УНІВЕРСАЛЬНІСТЬ ІДЕЙ МУЗЕЙНОЇ ПЕДАГОГІКИ В
СУЧАСНОМУ ОСВІТНЬОМУ ДИСКУРСІ**

Ключові слова: музейна педагогіка, музейний простір, освітній дискурс, універсальність, конструювання знань.

Світові тенденції розвитку освітньої галузі в сучасних умовах сприяють швидким та незворотнім змінам у сфері організації освітнього процесу. Найважливішим у конструюванні різних методик навчання є не відтворення інформації, а її усвідомлення, можливість власної інтерпретації та конструювання нових знань, пошук різноманітних міждисциплінарних зв'язків. Саме тому набувають нового звучання думки про універсальність освітньої діяльності, зокрема, можливість забезпечувати навчально-виховний процес не лише у просторі школи, а в інституціях культури, чільне місце серед яких посідають музейні заклади.

Організація просвітницьких, навчальних, дослідницьких, проектних, навчальних, виховних, тренінгових, рекреаційних занять у просторі музею (музейно-педагогічної діяльності – О.К.) не лише є потужним важелем у засвоєнні шкільної програми, організації неформальної освітньої діяльності, а й важливим чинником формування у молодого покоління власної картини світу – міждисциплінарної комбінації різних знань, умінь, навичок, зв'язків, переконань та ієрархії цінностей.

Універсальність музейної педагогіки відображає одну з її особливостей – взаємне збагачення двох сфер життя: освіти і мистецтва. Саме психологічні знання природи дитини уможливили зміну погляду на

процес освіти у просторі музею, а вивчення педагогічного досвіду дало змогу знайти відповідні форми роботи. Дитина, що ввійшла до музейного простору, має право на своє бачення і розуміння того, що її оточує. Цей процес розглядають не лише як сприйняття музейних експонатів, а як діалог дитини з людьми минулих епох і культур, з їхніми думками, поглядами, ідеями через спілкування з оригінальним експонатом, що є їх втіленням.

Ефективність такого діалогу безпосередньо залежить від організації освітнього середовища. Його розглядають як сукупність умов, в яких відбувається становлення, розвиток та освіта людини. Як соціально-педагогічне явище, освітнє середовище є сукупністю спеціальних умов, необхідних для освіти людини впродовж її життя. Як педагогічне явище, – це сукупність умов, в яких розгортається освітній процес і з яким вступають у взаємодію суб'єкти цього процесу.

З одного боку, освітнє середовище вписується у механізми розвитку дитини (у такий спосіб визначаючи її цільове та функціональне призначення), а з іншого, – її джерела воно вбачає у предметності культури суспільства. Ці два полюси (предметності культури та внутрішній світ, сутнісні сили людини) у взаємозв'язку в освітньому (педагогічному) процесі задають межі змісту освітнього середовища та його склад.

Організація ефективної музейно-педагогічної діяльності дає змогу формувати постійну музейну аудиторію, готувати не лише тематичні, а й циклові заняття на основі об'єднання різних жанрів, запорукою чого є:

- по-перше, широка реклама на ринку освітніх послуг;
- по-друге, вікова універсальність або спрямованість на певну вікову категорію;

- по-третє, реалізація усього арсеналу методів і прийомів музейної педагогіки під час формування інтересу до матеріалу занять, розширення світогляду, створення активного середовища взаємодії та комунікації.

Ефективність музейно-педагогічної діяльності залежить від культурної аури кожного музею та різних психолого-педагогічних умов, які передбачають створення психологічно комфортного середовища для піднесення настрою відвідувачів. Особливе значення для всебічного розвитку учнів (з акцентом на формування певної системи цінностей) має підготовка відповідних спеціалістів – *учителя*, який володіє навичками просвітницької роботи на експозиції; *музейного працівника*, досконально обізнаного з матеріалами експозиції музею; *музейного педагога*, знайомого із системою міжпредметних зв'язків у навчальній діяльності школи та музею.

Таким чином, ідеї музейної педагогіки мають універсальний характер в сучасному освітньому просторі, зумовлюючи ефективну організацію цілої палітри ознайомчих, просвітницьких, навчальних, виховних, рекреаційних занять у просторі музею, а також формування нового креативного освітнього дискурсу.

Карчина Лариса,

методист вищої категорії відділу методичної роботи,
керівник секції педагогіки відділення філософії та суспільствознавства

КПНЗ «Київська Мала академія наук учнівської молоді»

ПРОЄКТ МУЗЕЙНОЇ ПЕДАГОГІКИ ПІД ЧАС ВІЙНИ: ДИСТАНЦІЙНИЙ ФОРМАТ

Ключові слова: музейна педагогіка освітньо-культурний простір, позашкілля.

В Законі України «Про освіту» зазначено: «Метою освіти є всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, її талантів, інтелектуальних, творчих, фізичних здібностей, формування цінностей і необхідних для успішної самореалізації компетентностей, виховання відповідальних громадян, які здатні до свідомого суспільного вибору та спрямування своєї діяльності на користь іншим людям і суспільству, збагачення на цій основі інтелектуального, економічного, творчого, культурного потенціалу Українського народу, підвищення освітнього рівня громадян задля забезпечення сталого розвитку України та її європейського вибору».

Одним із дієвих інструментів для досягнення поставлених цілей є музейна педагогіка. Виховання молоді як патріотів власної землі неможливе без пізнання духовної спадщини народу, його культури та історії, скарбницею яких є музей.

Неоголошена повномасштабна війна російської федерації стала викликом як для України так і для усього світу. До нашої країни прийшла війна. Для освітян, і зокрема для освітян позашкілля це нові виклики і велика відповідальність на освітянському просторі. Як ніхто цю відповідальність зрозуміла команда Київської Малої академії наук учнівської молоді. Звичні для всіх формати освітнього процесу зазнали змін. Війна внесла свої корективи в роботу освітньо-культурологічного проєкту «Музейна педагогіка в освітньо-культурному просторі Києва: проблеми сьогодення, перспективи», який діє в Київській Малій академії наук учнівської молоді з 2019 року в рамках підпрограми «Позашкільна освіта» Міської комплексної цільової програми «Освіта Києва 2019-2023 рр». Метою його є реалізація педагогічного потенціалу музеїв у освітньому просторі Києва, засобами музейної педагогіки ефективно впливати на освітньо-виховний процес, сприяти активізації творчих

здібностей учнівської молоді, розвивати її пошукову та дослідницьку діяльність.

Почалися пошуки нових форм організації культурно-освітньої роботи, що базувалася на безпосередньому контакті з музейною аудиторією, як в музеї, так і за його межами, зокрема такого напрямку, як співпраця музею з вихованцями Київської МАН, закладами загальної середньої освіти, впровадженні інноваційних рішень, нових методів та форм музейної педагогіки.

Згодом почався активний процес діджиталізації окремих напрямків культурно-освітньої діяльності музейної роботи в рамках проєкту. Для організації і проведення он-лайн заходів Київська МАН обрала платформу Zoom, що дало можливість охопити більшу аудиторію і залучити спікерів-учасників представників музеїв.

Спільна діяльність Київської МАН, НАПНУ, Національної спілки краєзнавців України та музеїв в межах проєкту, допомагає формувати у вихованців громадянську активність, відповідальність, почуття єдності поколінь.

В межах проєкту «Музейна педагогіка в освітньо-культурному просторі Києва: проблеми сьогодення перспективи,» було створено розділи «Видатні діячі за збереження культурної спадщини України», та «Музейний марафон».

Співпрацюючи з музейними закладами Києва та інших міст України, залучаємо учнівську молодь до надбань національної та світової культурної спадщини. Організовано і проведено такі заходи: «Українська мова в графіті Софії Київської», «Петро Тронько – постать, що символізує епоху», «Майдан. Наша пам'ять та гідність» на базі Національного Меморіального комплексу Героїв Небесної Сотні – музею Революції Гідності, «Шевченкове слово», на базі Національного музею літератури України, «Музейно-педагогічний фронти: педагогічний музей України під

час російсько-української війни», «Шестидесятництво і його висвітлення в освітньому процесі» на базі музею шестидесятництва, «Ольвія античне місто в Північному Причорномор'ї», «Музеї науки в світі», «Перший державний музей науки МАН України», «Педагогічна МАПА України», «Сторінками трагедії на ЧАЕС: 36 років боротьби», «Празька школа: будівничі незалежної України», «Освітнянський музей Бориса Грінчинка як приклад музейної педагогіки, «Джерело історичної пам'яті України: Михайло Максимович», на базі шкільного музею Богуславецького навчально-виховного комплексу імені М.О. Максимовича, Вознесенської сільської ради, Золотоніського району Черкаської області.

Отже, висновками за актуальним напрямом роботи проекту під час війни: є нова форма організації культурно-освітньої роботи, що базувалася на безпосередньому контакті з музейною аудиторією; актуалізовано аудіовізуальну грамотність учасників (як в Музеї так і за його межами); впровадження інноваційних рішень, нових методів та форм музейної педагогіки; формування творчої особистості долучення її до загальнолюдських цінностей, культурної спадщини.

Ключко Юлія

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри музеєзнавства та експертизи історико-культурних цінностей Київського національного університету культури і мистецтв

ПРАКТИКИ ІНКЛЮЗІЇ В ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРИ МУЗЕЇВ УКРАЇНИ

Ключові слова: музей, інклюзія, безбар'єрний простір музеїв, соціокультурні практики інклюзії, інклюзія в музеї, музейна аудиторія

Сучасні музейно-педагогічні практики являють собою рефлексію на загальносвітові процеси та зміни, які відбуваються у музейній галузі. В умовах сьогодення гуманітарна місія музею визначається соціокультурною політикою, яка орієнтована на формування безбар'єрного середовища, рівних можливостей для всіх членів соціуму. Відповідно до світових тенденцій, створення умов доступного середовища для розвитку інклюзивних практик є важливим завданням української держави і соціальним замовленням суспільства. Одним з перших кроків, що став поштовхом для активного впровадження практик інклюзії та експериментів у вітчизняних музейних закладах стала прийнята Державна цільова програма «Національний план дій щодо реалізації Конвенції про права осіб з інвалідністю на період до 2020 року» (затверджена Постановою КМ України від 01.08.2012 № 706). На сьогодні зміни, які відбулися у нормативно-правовому полі щодо сфери доступності культури, затвердили інклюзію як один із важливих напрямів розвитку українських музеїв. Це, в свою чергу, вплинуло на зміни музейної стратегії, яка пов'язана з основними напрямками діяльності музейного закладу (комплектування музейних фондів, експозиційна, виставкова, освітня діяльність тощо). Розробка освітніх музейних програм, орієнтованих на інклюзію, є свідченням парадигмального повороту розуміння інвалідності у суспільстві. З огляду на зазначене, осмислення та аналіз практик інклюзії в контексті стратегії розвитку освітньої діяльності музейних закладів України є нагальною потребою. Інклюзивна проблематика у сучасному суспільстві все більше входить до поля дослідницької уваги. Про активний розвиток практик інклюзії в освітній діяльності музеїв України, свідчать публікації вітчизняних дослідників останніх років. Зокрема, інклюзію як напрям роботи Педагогічного музею України досліджують О. Міхно [1] та К. Степанович [2], Н. Філіпчук [3] розглядає проблему взаємодії музейних працівників з

відвідувачами в умовах інклюзивного музею. Варто також відзначити збірку «Кращі практики інклюзії», видану у 2020 році за підтримки представництва Фонду Фрідріха Еберта в Україні. Це фактично перше видання, в якому узагальнено і подано кращі практики інклюзії українських музеїв, розглянуто організацію політики музеїв щодо інклюзивності, інформаційну та фізичну доступність музеїв та експозицій, висвітлено питання інклюзивної компетентності музейного персоналу [4].

На наш погляд, одним з перших успішних кроків щодо впровадження практик музейної інклюзії став проєкт «Музей без бар'єрів: від теорії до практики», який був започаткований у 2014 році в Національному музеї Тараса Шевченка (Київ). З 2017 року Педагогічний музей України (Київ) активно розвиває практики інклюзії, які є складовою науково-дослідної, фондової, експозиційної, екскурсійної діяльності закладу. Спільно з Незалежною асоціацією психологів реалізовано музейно-освітній проєкт «Школа для музейників по роботі з особливими відвідувачами», частину виставок музею адаптовано для осіб з тяжкими порушеннями зору. Національний музей мистецтв імені Богдана та Варвари Ханенків також розвиває напрям інклюзії. Свої перші інклюзивні проєкти музей почав реалізовувати у 2013 році (проєкт «Музей гуртує», орієнтований на родини дорослих осіб з ментальними порушеннями) . Проведене нами дослідження засвідчило, що нові підходи до розвитку практик інклюзії в діяльності музеїв України пов'язані з середовищем, яке відкриває можливості для творчої активності, інтеграції та опанування практик, що формують комунікативні компетенції, позитивно-емоційну і пізнавальну ауру, насичену культурними смислами. З'ясовано, що для сучасної музейної галузі України формування нової реальності та смислів через осмислення практик забезпечення доступу і створення інклюзивного освітнього середовища є однією із найбільш важливих тенденцій розвитку.

Список використаних джерел

1. Міхно О. Інклюзія як напрям роботи Педагогічного музею України. Art museum: минуле і сьогодення. Зб. наук. статей. Вип. III. Чернігів. 2019. С. 53–57.
2. Степанович К. Історичні аспекти інклюзії в онлайн-проєкті Педагогічного музею України «З історії спецпедагогіки». Інклюзивна освіта: ідея, стратегія, результат : матеріали I Всеукраїнської міждисциплінарної науково-практичної конференції (м. Тернопіль, 8 квітня 2021 р.). Тернопіль: ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2021. С.163-166.
3. Філіпчук Н. Взаємодія музейного працівника з відвідувачами в умовах інклюзивного освітнього середовища Інклюзивна освіта: ідея, стратегія, результат : матеріали I Всеукраїнської міждисциплінарної науково-практичної конференції (м. Тернопіль, 8 квітня 2021 р.). Тернопіль: ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2021. С.189-191.
4. Ясеновська М., Зіненко О. Кращі практики інклюзії. 2020. URL: <http://library.fes.de/pdf-files/bueros/ukraine/16600.pdf>

Маньковська Руслана

доктор історичних наук, доцент кафедри історії України Національного університету фізичного виховання, керівник Центру історико-культурних досліджень Інституту історії України НАН України

МУЗЕЙНО-ПЕДАГОГІЧНІ ІННОВАЦІЇ В УКРАЇНІ: ТЕХНОЛОГІЇ РЕАЛІЗАЦІЇ

Ключові слова: музей, музейна педагогіка, інноваційні музейні практики.

Сутність проблеми, стан її дослідження. Музейна педагогіка, як комплексна сфера діяльності, актуалізувала освітні функції музеїв, сприяє модернізації системи музейної освіти та дозволяє застосовувати новітні педагогічні технології для інтеграції музейництва в освітню галузь. Така взаємодія сприяє не лише поглибленню навчального процесу, але й появи інноваційних музейно-освітніх практик. Міждисциплінарне поле музейної педагогіки, в якому органічно поєдналися можливості музеєзнавства, педагогіки та психології, повсякчас розвивається, продукуючи новітні формати комунікації музею і відвідувача. Останніми роками в музейному просторі України помітно активізувалися онлайн-проекти, що було пов'язано з карантинними обмеженнями, а нині – російсько-українською війною 2022 р. Методи дистанційної взаємодії з відвідувачами значно розширили комунікаційне поле музеїв. Ефективність у застосуванні потенціалу музейної педагогіки в сучасному освітньому процесі, і в позашкільному зокрема, можна простежити на прикладі роботи Комунального позашкільного навчального закладу «Київська Мала академія наук учнівської молоді», який у межах освітньо-культурологічного проекту «Музейна педагогіка в культурно-освітньому просторі Києва: досвід, проблеми, перспективи» (2019–2023 рр.) [2] з березня 2022 р. започаткував загальноукраїнський культурно-просвітницький онлайн-лекторій з «Музейним марафоном – 2022». Такий формат дозволив залучити до проекту національні заповідники, меморіальні комплекси, музеї та громадські музейні заклади Києва та інших міст України. Проект об'єднав учнівську молодь, освітян, педагогів, науковців, краєзнавців, музейників, пам'яткознавців довкола нагальних проблем збереження культурних цінностей в умовах війни та вивчення історичного досвіду попередніх поколінь, діяльності видатних особистостей України [1].

У червні 2022 р. вперше в Україні музейна педагогіка, як технологія освітньо-виховного процесу, стала об'єктом вивчення в Міжнародній літній школі для учнівської молоді. Її організаторами виступили Національний центр «Мала академія наук України» та Київська Мала академія наук учнівської молоді за сприяння Міністерства освіти і науки України, Департаменту освіти і науки виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації) та Національної спілки краєзнавців України. Захід проводився з метою залучення учнів засобами музейної педагогіки до освітньо-пізнавального музейного простору України та світу, активізації творчих здібностей у підростаючого покоління, формування традиції входження в музейне середовище.

Учні взяли участь у тематичних вебінарах, пізнавальних майстер-класах, цікавих тренінгах з музейної педагогіки, інтелектуальних дискусіях з відомими науковцями, педагогами, музейниками, здійснили яскраві віртуальні подорожі музеями України та зарубіжжя, а також спробували себе в особливих музейних практиках, створивши онлайн-музей «Україна – моя Батьківщина» з «Історико-етнографічною колекцією», «Педагогічною мапою України» та «Портретною галереєю історичних та культурних діячів України». Цікавими для дослідників стануть результати проведеного серед учасників літньої школи соціологічного опитування «Музей і молодь: шляхи взаємодії»[3].

Методологія, методи та дослідницькі інструменти. Методологічний інструментарій, використаний авторкою, обумовлений міждисциплінарним характером музейної педагогіки. Застосовувані принципи, підходи та методи музеєзнавства, соціології, психолого-педагогічних та спеціальних дисциплін, зокрема, методи аналізу, синтезу, спостереження, експериментальний, систематизації, моделювання, типологізації, культурологічний, узагальнення. Висновки та результати

дослідження. Аналізуючи сучасний досвід та напрацювання освітян і музейних працівників в царині музейної педагогіки, можна констатувати сталий розвиток музейно-освітніх технологій із залучення молодого покоління до музейного простору, ефективне використання різноманітних музейних практик з активізації інтелектуальних і творчих здібностей учнівської та студентської молоді. Однак, на нашу думку, українським музеям в умовах воєнного стану необхідно посилити гуманістичну місію в українському суспільстві та засобами музейної педагогіки активніше формувати світоглядні цінності молодого покоління, гуртувати молодь довкола історико-культурних ідеалів нашого народу.

Список використаних джерел:

1. Краєзнавство в умовах воєнного стану: напрями та форми діяльності (до Всеукраїнського дня краєзнавства) // Сайт Національної спілки краєзнавців України. URL: <https://nsku.org.ua/?p=18808#more-18808>
2. Маньковська Р.В. Музейна педагогіка: інноваційна технологія інтелектуального розвитку // Краєзнавство. 2019. № 3. С. 238–251.
3. Першу Міжнародну літню наукову школу Київської МАН проведено // Сайт Київської Малої академії наук учнівської молоді. 28 червня 2022 р. URL: <https://kman.org.ua/ua/novyny/#START=100>

Матвійчук Оксана

кандидат педагогічних наук, доцент,

Педагогічний музей України

РЕАЛІЗАЦІЯ ОСВІТНЬОЇ ФУНКЦІЇ ПЕДАГОГІЧНОГО МУЗЕЮ УКРАЇНИ ЗА ДОПОМОГОЮ ЮТУБ-КАНАЛУ

Ключові слова: Педагогічний музей України, ютуб-канал, відеоконтент, освітня функція, онлайн-діяльність

Педагогічний музей України як установа з вагомим історичним досвідом (музей засновано у 1901 р.) покликана зберігати і популяризувати надбання педагогічної спадщини та продуктивно поєднувати сучасні світові музейні тенденції і традиції вітчизняного музейництва. Станом на 01.01.2022 р. фонди музею становлять понад 47 тисяч одиниць зберігання. Понад сто років музей реалізує свою освітню функцію, працюючи для педагогів, проводячи тематичні екскурсії, лекції, майстер-класи, організовуючи виставки, конференції, круглі столи. Освітня функція музею виявляється в усіх напрямках музейної діяльності, оскільки як специфічна форма музейної комунікації поширює змісти, значення і цінності музейних колекцій і забезпечує функціонування музею як соціокультурної інституції.

В умовах пандемії COVID-19 та російсько-української війни, коли фізична присутність відвідувачів у музеях обмежена, співробітники Педагогічного музею України спрямували свою роботу на використання новітніх засобів комунікації, створення електронних інформаційних музейних ресурсів: віртуальних виставок, онлайн-проектів, регулярного оновлення контенту сайту музею, щоденних публікацій у соціальних мережах «Фейсбук» та «Інстаграм».

Серед новітніх засобів комунікації, які активно використовують сучасні музеї в Україні та світі, - відеохостинг «Ютуб». Наразі він нараховує 2 мільярди користувачів по всій планеті, а в Україні займає друге місце серед усіх сайтів за відвідуваністю. Кожен четвертий українець споживає новини з ютуба, а для багатьох він є заміником телебачення. Тому музеї активно почали використовувати його як технологію збереження і просування своїх фондів, а також як ефективний засіб комунікації зі своїми відвідувачами. Оскільки відеохостинг має необмежений обсяг пам'яті для відео, він досить помічний у дистанційному навчанні. Сучасні педагоги все частіше використовують

відео як засіб навчання, оскільки візуалізація підвищує мотивацію учнів. Уроки із залученням відеоматеріалів мають кілька переваг: гейміфікація навчання, інтерактив, підвищення технологічної грамотності учнів, реалізація комунікативно-діяльнісного та індивідуального підходів. Ці ж переваги активно використовують і музеї, створюючи власний відеоконтент.

З метою реалізації освітньої функції музею 29 грудня 2020 року було створено ютуб-канал Педагогічного музею України: <https://cutt.ly/NX105z4>. Відтоді було підготовлено та оприлюднено понад 70 відео, мета яких – поширення інформації про історію української освіти, що ґрунтується на наукових дослідженнях працівників музею. Відео на каналі групуються за кількома рубриками: «Музейні знахідки: цікаві задачі, загадки», «Київ педагогічний», «До речі, про шкільні речі», «З історії спецпедагогіки», «Особистості: життєтворчість відомих педагогів», «Уроки війни» та ін. Окремі відео створено на таку тематику: «Навчальний вініл», «З історії святкування нового року у школі», «Жіночі постаті в історії педагогіки», «Ювілеї періодичних педагогічних журналів» та ін. У процесі створення відео наукові співробітники апробують різноманітні форми подачі матеріалу завдяки підбору наочності (фото, ілюстрацій, озвучення), що допомагає стимулювати увагу користувача та розвивати його чуттєву свідомість.

Загальновизнаною перевагою соціальних мереж, зокрема і ютуба, є їх інтерактивний характер. Спілкування з глядачами на музейному ютуб-каналі будується на образах та ідеях, втілених у конкретному відеоматеріалі, переглянувши який, користувачі залишають свої коментарі та відзначають лайками відео, які сподобались. Щодо статистики переглядів, то, наприклад, відео «До речі: про шкільні речі. Шкільна форма в Україні» переглянули понад 700 разів

(<https://www.youtube.com/watch?v=UFefDbdeMjU>), а в середньому кожне відео наразі має близько 120 переглядів.

Таким чином, відеоконтент, створений науковими співробітниками Педагогічного музею України, базується на фондовій колекції музею – матеріалах з історії української освіти. Ютуб-канал музею став додатковим ефективним засобом комунікації з аудиторією, а це вимагає постійного вдосконалення, генерації та реалізації нових ідей, залучення новітніх технічних можливостей. Відтак сьогодні головним завданням, яке ставлять перед собою науковці музею, є просування ютуб-каналу, залучення нових користувачів шляхом створення цікавого й актуального освітнього відеоконтенту.

Міхно Олександр

доктор педагогічних наук,

Педагогічний музей України

ОСВІТНІ ОНЛАЙН-ПРОДУКТИ ПЕДАГОГІЧНОГО МУЗЕЮ УКРАЇНИ

Ключові слова: цифровізація, онлайн-діяльність, онлайн-продукт, музейна освіта, історія освіти, віртуальний освітній простір

Нині в різних напрямках музейної діяльності відбуваються кардинальні зміни, спричинені цифровізацією. Онлайн-діяльність українських музеїв значно активізувалася у 2020-2021 рр. внаслідок карантинних обмежень і прискорилося з початком гарячої фази російсько-української війни у лютому 2022 р. Музеї впроваджують цифрові технології у всі традиційні напрями діяльності – науково-дослідну, науково-фондову, експозиційно-виставкову, культурно-освітню роботу. Це, з одного боку, сприяє розширенню можливостей у сфері збереження

та вивчення музейних предметів, а з іншого – принципово змінює експозиційно-виставкову роботу та взаємодію з відвідувачами.

Педагогічний музей України має стратегію онлайн-діяльності, яка реалізується з 2019 р. [1, с. 67] і базується передусім на системній роботі з оцифрування фондів музею. Важливим результатом цієї діяльності є різноманітні онлайн-продукти, створення яких має два взаємопов'язані завдання: 1) збереження аудиторії та підтримка суспільного інтересу (для цього музей використовує соціальні мережі та офіційний сайт), 2) розширення культурно-освітніх та інших послуг музею, які надаються онлайн, і, як наслідок, залучення нової аудиторії. Розширення послуг музею відбувається шляхом створення нових онлайн-продуктів.

Фахівці у сфері музеїв та культурної спадщини Тімоті Аброуз (Ambrose) і Кріспін Пейн (Paine) визначають музейний продукт як «сукупність послуг, людей, будівель, об'єктів, атмосфери, обслуговування клієнтів, доступності, корпоративної презентації, колекцій, подій і заходів, а також багатьох інших факторів, які підлягають і не підлягають кількісному вимірюванню» [2, с. 32]. Тобто, це те, що відрізняє конкретний музей від будь-якого іншого музею, формує ідентичність музею, відіграє ключову роль у розвитку бренду музею – сприйнятті музею у свідомості людей.

Музейний онлайн-продукт трактуємо як результат певного напряму діяльності музею, зокрема науково-дослідної і експозиційно-виставкової роботи, представлений у вільному доступі в мережі Інтернет. Музейний онлайн-продукт може бути представлений у різних форматах, що залежить від технічних можливостей музею. Щодо контенту онлайн-продукту наголосимо, що сьогодні кожен музей обирає собі відповідну форму трансляції інформації, не оглядаючись на авторитети, а керуючись власним професіоналізмом, логікою свого матеріалу і потребами свого музею. Подаємо у формі таблиці назви онлайн-продуктів Педагогічного

музею України, їхній формат, вебресурс, на якому вони розміщені, та посилання на доступ до них (таблиця 1.). Всі зазначені у таблиці онлайн-продукти характеризуємо як освітні, оскільки їхній контент створено шляхом наукового опрацювання матеріалів з історії освіти або в результаті моніторингу й узагальнення актуального досвіду музейно-педагогічної діяльності.

Таблиця 1.

Онлайн-продукти Педагогічного музею України

Назва онлайн-продукту	Формат / вебресурс	Доступ до онлайн-продукту
Музейна педагогіка	Інформаційний ресурс / сайт музею http://pmu.in.ua/	http://pmu.in.ua/category/museum_pedagogics/
Ювілейна / тематична виставка	Віртуальна виставка / сайт музею http://pmu.in.ua/	http://pmu.in.ua/juvilei_pedagogiv/ http://pmu.in.ua/category/virtual-exhibitions/juvilei_knig_ta_periodiki/
Книжковий фронт, Педагогічний календар 2022, Цитата від музи педагогіки, Педагогічна мапа Києва, Шкільний підручник, Уроки війни, Скворода300, 100річні книжкові і100рїї, Фотобанк Педагогічного музею, Доступні фонди педмузею, Аудіофонди педмузею, Сухомлинський серед зірок, ТОП5 за версією Педагогічного музею України	Онлайн-проект / офіційні сторінки музею у соціальних мережах «Фейсбук», «Інстаграм»	#Книжковий_Фронт, #ПедагогічнийКалендар2022, #цитата_від_музи_педагогіки, #Педагогічна_мапа_Києва, #ШкільнийПідручник, #Уроки_війни, #Скворода300 #100річні_книжкові_і100рїї, #Фотобанк_Педагогічного_музею #доступні_фонди_педмузею #аудіофонди_педмузею #Сухомлинський_серед_зірок #ТОП5_за_версією_Педагогічного_музею_України,
Ютуб-канал музею	Відео / відеохостинг «Ютуб»	https://www.youtube.com/channel/UC11YsFdPETvEiSlbKwNibmQ
Видавничі серії «Бібліофонд Педагогічного музею», «Педагогічні републікації»	Електронні варіанти видань / сайт музею http://pmu.in.ua/	http://pmu.in.ua/books/
Науковий / науково-практичний захід: вебінар, конференція, круглий стіл	Онлайн-захід / сервіси відеотелефонного зв'язку Zoom, Google Meet	За посиланнями, актуальними на час проведення заходу (https://www.facebook.com/events/3135020743475703)
День народження музею	Онлайн-марафон / Фейсбук, Інстаграм	#ДеньНародженняМузею

Таким чином, в результаті реалізації стратегії онлайн-діяльності науковці Педагогічного музею України створили значну кількість різноманітних освітніх онлайн-продуктів, які представлені у вільному доступі на сайті музею та у соціальних мережах і у сукупності становлять віртуальний освітній простір музею.

Список використаних джерел

1. Міхно, О.П. (2022). Особливості реалізації стратегії онлайн-діяльності Педагогічного музею України. *Неперервна педагогічна освіта XXI століття: зб. матеріалів XIX Міжнародних педагогічно-мистецьких читань пам'яті проф. О.П. Рудницької* / [наук. ред.: Г.І. Сотська, М.П. Вовк]. Вип. 5 (17). Київ: Талком. С. 67-70. URL: <https://cutt.ly/OG4QLGZ> (дата звернення 25.08.2022).
2. Ambrose, T., & Paine, C. (2006). *Museum Basics: The International Handbook* (2nd ed.). London: Routledge.

Михайлишин Романа

голова педагогічно-психологічних і соціальних дисциплін ВСП «Педагогічний фаховий коледж ЛНУ імені Івана Франка», асистент кафедри загальної педагогіки та педагогіки вищої школи факультету педагогічної освіти ЛНУ імені Івана Франка.

ПЕДАГОГІЧНА ТВОРЧІСТЬ Й ІННОВАЦІЇ У МУЗЕЙНІЙ ПЕДАГОГІЦІ

Ключові слова: музей, музейна педагогіка, педагогічна творчість. Освіта, інновація.

Творчість як явище виникає у процесі становлення людського індивіда. Кожна потенційно обдарована людина завжди сама прагне до

нового, залучає інших до участі в оновленні суспільства. Відкриваючи для себе нові сфери діяльності, освоюючи й опановуючи їх, особа виступає як творець самої себе.

Проблема творчості вивчається у рамках філософії, психології, педагогіки. Основні положення педагогічної творчості висвітлено в працях В.І. Загв'язинського, В.О. Кан-Калика, О.В. Киричука, Н.В. Кічук, М.О. Лазарева, М.Д. Нікандрова, О.М. Поташника, С.О. Сисоєвої та інших.

У сучасних наукових дослідженнях існують різні підходи до визначення сутності творчості. У контексті *онтологічного* підходу творчість розглядають як механізм розвитку, руху, зміни. Для *діяльнісного* підходу характерним є визначення творчості як атрибуту, якості, аспекту, виду, функції людської діяльності. У ХХ ст. набув поширення *результативний* підхід, у якому творчістю називають будь-який процес, що дає новий результат. У площині *інноваційного* підходу творчість розглядається як основна форма інноваційних процесів. Англійський дослідник М.Вест пропонує практикувати творчість як створення нових рішень у науково-професійному процесі, а інновації – як застосування їх на практиці.

Творчість можна розглядати як діяльність, результатом якої є продукти творчості (твори мистецтва, винаходи, способи сприйняття світу, методи діяльності), що характеризуються новизною та цінністю (естетичною, етичною, пізнавальною тощо).

Виділяють два різновиди педагогічної творчості: психологічний та історичний.

Залежно від теоретичного й методологічного спрямування дослідники творчості виокремлюють аспекти:

- *творчість як продукт* (атрибутивний аспект);
- *психологічний процес* (процесуальний аспект);

- *творчі особи* (особистісний аспект);
- *зовнішні чинники*, що створюють умови для процесу творення (аспекти стимуляторів – інгібіторів творчості).

Педагогічна творчість невіддільна від інноваційної діяльності, оскільки вона забезпечує генерацію нових ідей, результатом реалізації яких є інновації. Творчість й інноваційну діяльність об'єднує їх суб'єкт – інноваційна особистість, яка є рушійною силою перетворень усіх сфер життєдіяльності суспільства, зокрема музейної.

В.О.Моляко виділяє такі рівні новизни:

- *суб'єктивна новизна* (відкриття під час творчої взаємодії з навколишнім світом уже відомих закономірностей його побудови і розвитку);
- *об'єктивна новизна* (наукова новизна робіт наукових товариств, інших творчих об'єднань);
- *оригінальність* (специфічне відображення особистості під час його діяльності).

Концепт інновації – це своєрідний феномен, трактування якого зводиться до двох категорій:

- *процесуальне розуміння інновації*, тобто інновація як процес творення рішень, як планова діяльність і реалізація змін, як повний завершений цикл проектування і (або) застосування нового;
- *предметне розуміння інновації* – як продукту творчої активності, програми зміни як змісту інноваційних починань.

Важливе місце інноваційних перетворень в освіті займає один із перспективних напрямів сучасної педагогіки – музейна педагогіка, що здатна вирішувати проблеми формування особистості: залучення сучасної молоді до дослідницько-пошукової діяльності засобами музейної експозиції з використанням інформаційно-комунікаційних технологій; розвиток дослідницької компетентності студентів та їх творчих

здібностей; формування навичок критичного мислення, вироблення здатності до самостійних суджень й оцінок. Музей сьогодні стає не тільки культурним, але й освітнім простором.

Модернізація освіти й посилення ролі музею в житті сучасного суспільства зумовили необхідність по-новому осмислити й оцінити величезну культурну спадщину, накопичену людством.

Сучасна музейна педагогіка розвивається в руслі проблем музейної комунікації, спрямована на вирішення завдань активізації творчих здібностей особистості. З цією метою розробляються методи роботи з відвідувачами, які змінюють їх роль і позиції в музейно-педагогічному процесі.

Ефективність музейної творчо-педагогічної діяльності музеїв визначається низкою факторів, важливими серед яких є такі:

- розробка методології музейної творчо-педагогічної діяльності;
- добір активних форм роботи музею, спрямованих на розвиток творчої активності відвідувачів;
- впровадження нових програм, проєктів, концепцій.

Поняття «музейних інновацій» розглядається в широкому та вузькому контексті. У *широкому* розумінні музейні інновації становлять докорінне переосмислення традиційних музейних практик; місця та ролі музеїв у суспільстві та культурі, що сприяє подальшій еволюції музею як особливо - культурного феномену, який є актуальним для відвідувача.

Еволюція поглядів на суспільне призначення музею привела до визначення нової музейної ідеології, системи уявлень про музей як соціокультурний інститут. Музей почали сприймати як інноваційний потенціал технічної апаратури, яка слугує для розкриття сценарію експозиції, а цифрове обладнання виконує допоміжну роль (цифрові етикетки, інформаційні кіоски, звукові ефекти та ін.).

Цифровому обладнанню або цифровому твору відводиться центральна роль. У даному контексті мультимедіа в музеї стають самостійним об'єктом мистецтва.

Інновації в науково-фондовій музейній роботі – це насамперед оцифрування музейних предметів, створення відповідного програмного забезпечення музейних фондів.

Поняття « музейних інновацій» у вузькому значенні можна звести до використання інтернет-ресурсів, аудіовізуальних, мультимедійних засобів у експозиційній та фондовій роботі музею.

Цифрові технології в експозиційному просторі музею використовуються у двох взаємопов'язаних аспектах:

- у вигляді технічної апаратури;
- як експонати й музейні предмети дидактичного середовища.

Одним з визначальних напрямів роботи музеїв є *музейний маркетинг*, метою якого є залучення відвідувачів до музею.

У музейному маркетингу взаємодіють інноваційні методики (паблік рілейшна ПР), пабліситі – техніка успішного формування іміджу, партнерські відносини та інтерактивні (створення в музеї рекреаційних зон, зон творчості, ігрового простору, музейного магазину, арт-кафе та ін.).

Можемо відзначити, що в сучасній теорії та практиці музейної педагогіки, музейної справи важливе місце, з огляду на спроможність музею відповідати викликам часу, займає творчість, педагогічна творчість, музейні інновації.

Творчі та інноваційні аспекти музейного маркетингу дозволяють залучити до музею нових відвідувачів, фінансові ресурси та зробити музейний товар конкурентоздатним на ринку культурних послуг.

Список використаних джерел:

1. Караманов О.В. Педагогічна діяльність музеїв в сучасному освітньому просторі України. Монографія. Львів. Нац. ун-т ім. І. Франка. Львів : Сполом, 2020. 451 с.
2. Кучерявий І.Т. Творчість – основа розвитку потенційних джерел особистості : навч. посіб. Київ: Вища школа, 2000. с.14.
3. Музейна педагогіка в науковій освіті: монографія/ за наук. ред.. С.О.Довгого. Київ: Національний центр «Мала академія наук України», 2020. 334 с.
4. Швай Р.І. Педагогіка творчості:підручник. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2020. 200 с.

Муравська Світлана

доктор історичних наук, доцент кафедри історії,
музезнавства та культурної спадщини Національного університету
“Львівська політехніка”

**МУЗЕЙНА ПЕДАГОГІКА ДЛЯ МУЗЕЙНИКІВ: СПРОБИ
МОДИФІКАЦІЇ ДИСЦИПЛІНИ**

Ключові слова: музейна педагогіка, робоча програма, освітня діяльність.

Стан дослідження. Після започаткування у 2012 р. освітньої програми “Музезнавство, пам’яткознавство” навчальна дисципліна “Музейна педагогіка” стала її складовою частиною. Вона викладається для студентів 4 року навчання і охоплює три кредити ЄКТС. За десятирічний період програма зазнала низки видозмін. Тези є спробою узагальнити процес трансформації дисципліни. Методологія. Нижченаведені тези є належать до категорії case-study досліджень і

представляють узагальнення професійного досвіду автора на посаді доцента кафедри історії, музеєзнавства та культурної спадщини НУ “ЛП” як викладача курсу “Музейна педагогіка”. Вдосконалення дисципліни “Музейна педагогіка” впливало передусім із прагнення забезпечувати освітні результати. Такими результатами є: здатність продемонструвати знання та практичні навички з професійно-орієнтованих навчальних дисциплін уміння використовувати різноманітні форми музейно-освітньої діяльності для відвідувачів різного віку, уміння ефективно здійснювати взаємодію із музейною аудиторією та громадськістю в рамках комунікативного поля професійної діяльності [2, с.3]. Тривалий час курс “Музейної педагогіки” базувався на вивченні музейної педагогіки як галузі наукового знання, теоретичних аспектів музейної педагогіки, музейної педагогіки у контексті теорії комунікації, психолого-педагогічних особливостей музейної роботи з різновіковою аудиторією, сучасних напрямів, форм та методів музейно-педагогічної діяльності, екскурсії як форми культурно-освітньої діяльності музеїв, освітніх програм як сучасного етапу розвитку музейної комунікації [1, с.5-7]. Коли авторка тез кілька років тому розпочала викладати цю дисципліну, то стикнулася наступними проблемами:

- студенти боязко сприймають вивчення тем, присвячених педагогічним особливостям роботи з аудиторією різного віку;
- студентська аудиторія переважно асоціює поняття “музейна педагогіка” із явищем “шкільне музейництво”, до чого не у майбутній професійній діяльності не хоче долучатися (“ми ж не вчителі”);
- аналіз структури дисципліни “Museum education” за кордоном (на прикладі британських та американських) продемонстрував її певну відмінність від укладено в ЛП зразка.

У 2020 р. відбулося оновлення освітньої програми, яка тепер носить назву “Музеєзнавство, пам’яткознавство та культурний туризм”. У її структурі дисципліни “Музейна педагогіка” та “Освіта у музеї та сфері культурної спадщини” були замінені загальним курсом “Освітня діяльність у музейній, пам’яткоохоронній та туристичній галузях”. Ключові теми курсу: освіта в музеї: історія та особливості; музейна комунікація; соціологія в музеї; музейна аудиторія; форми культурно-освітньої роботи музею; особливості розробки освітніх програм, музейні освітні онлайн продукти. Окрема увага буде звернена на аналіз базових моделей музейної педагогіки та музейної комунікації, особливості професії музейного педагога, теорії навчання в музейному просторі Говарда Гарднера, Джорджа Гейна та Девіда Колба, соціологічні дослідження в музеях України, механізми вивчення музейної аудиторії закордоном. Під час вивчення теми шість основним джерелом для аналізу буде вивчення етапу проектування, цільової аудиторії, актуальності та обґрунтування, партнерів та ресурсів та інших блоків підготовки освітньої програми згідно рекомендацій Міжнародного комітету ради музеїв. Апробація цих тем уже відбулася. Наразі найбільш важливим завданням виглядає окреслення актуальних форм і методів організації семінарських занять. В умовах ледве не постійного навчання у онлайн форматі ці види діяльності мають постійно змінюватися та модифікуватися. З метою вдосконалення такої активності авторкою тез було запозичено досвід, представлений викладачами Університету Глазго у дистанційному курсі “Музей як місце та джерело навчання”, який певний час був доступний онлайн [3]. Таким чином, курс “музейна педагогіка” під час викладання для студентів спеціальності “Музеєзнавство, пам’яткознавство” пройшов етапи модифікації. Трансформація торкнулася передусім тем, присвяченим педагогічним особливостям роботи із різновіковою аудиторією та специфіці створення музейних освітніх програм.

Список використаних джерел:

1. Робоча програма навчальної програми “Музейна педагогіка”, укл. Вербицька П.В. Національний університет “Львівська політехніка”, 2019 р. 11 с.
2. Робоча програма навчальної програми “Музейна педагогіка”, укл. Муравська С.В. Національний університет “Львівська політехніка”, 2022 р. 12 с.
3. The Museum as a Site and Source for Learning.
<https://www.futurelearn.com/courses/museum-learning>

Песоцька (Варивода) Юлія,

здобувачка третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи

Уманського державного педагогічного
університету імені Павла Тичини

Кравченко Оксана,

доктор педагогічних наук, професор,
декан факультету соціальної та психологічної освіти

Уманського державного педагогічного
університету імені Павла Тичини

**ЕКСКУРСІЯ ЯК ЗАСІБ СОЦІАЛЬНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ ДІТЕЙ
ТА МОЛОДІ З ООП**

Ключові слова: музейна педагогіка, особливі освітні проблеми,
реабілітація дітей, екскурсія.

Сьогодні соціально-психологічний стан дітей з особливими освітніми потребами залежить не тільки від батьків, медичних працівників та соціальних працівників. Наразі суспільство спрямовує свою діяльність на повноцінне включення дітей та молоді з ООП до життєдіяльності громад, в яких вони проживають. Це зумовлює створення відповідних умов для надання освітніх, культурних, економічних, інформаційних, цифрових, громадських послуг.

Інтеграція дітей та молоді з ООП – це по-перше, право останніх; по-друге, обов'язок суспільства з метою запобігання порушення прав будь-кого та попередження будь-яких проявів дискримінації.

Інтеграція у свою чергу передбачає соціальну реабілітацію дітей та молоді з ООП, тобто відновлення соціального статусу та здатності до самостійно діяльності у суспільстві та побуті.

Під час організації освітньої діяльності процес соціальної реабілітації відбувається завдяки виконанню дітьми та молоддю з ООП відповідних соціальних функцій та ролей – учень, студент, громадянин, друг, товариш, науковець, волонтер тощо. Вважаємо, що використання засобів музейної педагогіки, а саме екскурсії, буде сприяти проходженню соціальної реабілітації.

Екскурсією прийнято називати «процес пізнання людиною навколишнього світу, що передбачає ознайомлення з об'єктами «наживо», тобто в місцях їхнього розташування» [2].

Відповідно до «Інструкції щодо організації та проведення екскурсій та подорожей з учнівською та студентською молоддю» екскурсія – це «колективне відвідування тривалістю до 24 годин з вихованцями, учнями, студентами визначних місць з освітньою, навчально-виховною, науковою, пізнавальною чи розважальною метою у складі організованої групи під керівництвом осіб, призначених у порядку, встановленому цією Інструкцією» [1].

Саме тому екскурсію можна вважати як форму спілкування, під час якої відбувається не лише засвоєння знань, а й формування світогляду, почуттів, емоцій та настроїв. Це дозволяє розглядати екскурсію з кількох аспектів, а саме:

- «як самостійна форма виховання або складова частина інших форм виховання (патріотичного, трудового, естетичного);
- як одна з форм навчання або складова частина інших форм пізнання;
- як форма роботи з масовою аудиторією;
- як епізодичний (разовий) захід, частина тематичного циклу, а також як один із шаблів пізнання;
- як форма міжособистісного спілкування екскурсовода з групою, екскурсантів один з одним у ході пізнання об'єктів;
- як форма поширення наукових знань, ідейного виховання;
- як форма організації культурного дозвілля;
- як складова частина організованого туризму» [2].

Отже, екскурсія допомагатиме дітям та молоді з ООП налагодити міжособистісне спілкування з однолітками, дорослими, сприятиме їхній самостійності та розкриттю їхнього потенціалу.

Однак під час організації екскурсії варто враховувати «Інструкцію щодо організації та проведення екскурсій та подорожей з учнівською та студентською молоддю».

Для організації роботи з дітьми та молоддю з особливими освітніми потребами вважаємо необхідним надати 5 загальних порад, що допоможуть налагодити контакт:

- Під час спілкування поведіться природно.
- Ні в якому разі не задавайте питань щодо діагнозу особистості, краще уточнити про її потреби.
- У разі непорозумінь намагайтеся бути терпеливим.

- Пам'ятайте, що у кожного є особливості і їх варто поважати.
- Встановіть на початку екскурсії чіткі правила та/або домовленості.

Отже, вважаємо, що екскурсія може бути одним із засобів надання послуги соціальної реабілітації для дітей та молоді з особливими освітніми потребами. Окрім освітньої функції, вона також сприятиме реалізації культурної, виховної, соціальної, комунікаційної функцій. Такий підхід допомагатиме дітям та молоді з ООП здійснювати свої соціальні функції та виконувати певні соціальні ролі, що сприятиме їх успішній соціалізації.

Список використаних джерел

1. Інструкція щодо організації та проведення екскурсій і подорожей з учнівською та студентською молоддю : Наказ МОН України від 02.10.2014 р. № 1124. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1341-14#Text> (дата звернення: 26.04.2023).

2. Поняття екскурсії. Все про туризм: туристична бібліотека. URL: https://tourlib.net/books_ukr/korol-ekskurs1-1.htm (дата звернення: 26.04.2023).

П'ятакова Галина

доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри загальної педагогіки та педагогіки вищої школи Львівського національного університету імені Івана Франка;

ВПРОВАДЖЕННЯ ОСВІТНІХ ІВЕНТІВ У ПЕДАГОГІЧНУ ДІЯЛЬНІСТЬ МУЗЕЇВ

Ключові слова: івент-педагогіка, музейна педагогіка, event-менеджмент, event-маркетинг, форми та методи освітнього івенту

Сутність проблеми. У сучасних соціально-економічних умовах розвитку суспільства пошук нових шляхів взаємодії музею та освіти є надзвичайно актуальним. Музей є тим освітнім засобом, за допомогою якого засвоюють досвід минулих поколінь, залучають до загальнолюдських та національних цінностей, розширюють культурно-освітній простір, а отже активізують процес соціокультурної адаптації молоді людини. Стан дослідження. Теоретичні та практичні засади педагогічної діяльності в музеї, його виховної функції – соціалізація особистості, обґрунтовані у наукових працях І. Гаврилової, Л. Гайди, В. Камінської, Н. Капустіної, О. Караманова, Ю. Ключко, Ю. Омельченко, М. Скирди, О. Співак, О. Топилка, Ю. Павленко, Ф. Рябчикової та ін. Спробуємо простежити вплив освітніх івентів на музейну-педагогіку з метою впровадження інноваційних форм організування занять у музеях зі студентською молоддю. Традиційно івент (від англ. event – подія) визначають як розважальну або рекламну виставу, яка здійснюється на театральній сцені, кіно- або телеекрані, на спортивній або цирковій арені з використанням різного роду сюжетних ходів, образотворчих прийомів, світлової техніки, візуалізації тощо. Івенти пов'язані з плануванням, організацією, проведенням, а також аналізом культурно-масових заходів, подій, шоу, отже з менеджментом і маркетингом. В наукових розвідках Ю. Бичун, С. Герасимова, Л. Зеленської, Т. Марусей, О. Радіонової, А. Романової, О. Ткачук та ін. розкрито особливості сучасного event-менеджменту та event-маркетингу. Event-менеджмент, необхідний для того, щоб захід був винятковим, особливим, тому уміщує планування, організацію, контроль й управління проектом або подією. Event-маркетинг – систематична організація заходів як платформи презентації товару (послуги) для того, щоб за допомогою емоційного впливу активізувати увагу до нього [3, с. 7-8]. Сьогодні існує івент-індустрія, яка відповідає за проведення фестивалів, форумів, самітів, виставок,

конгресів, симпозиумів, конференцій, семінарів, круглих столів, вебінарів, панельних дискусій та ін. суспільного чи приватного спрямування. Отже, освітніми івентами або подіями, є заходи, які реалізують освітні цілі, мають відповідний план організації, розрахунки проведення. Зміст івентів, їхні методи проведення, форми взаємодії учасників, а також результати подій мають повністю або частково освітній характер. Тому вважаємо доцільним впроваджувати освітні івенти в діяльності музейної педагогіки. Так, О. Караманов, з-поміж головних методів й прийомів взаємодії суб'єктів навчального процесу у музеї виділяє “методи “занурення” в історичне середовище, рольового “прожиття” історичних подій, інформаційний, продуктивний, репродуктивний, дослідницький, реконструкції, порівняльних аналогій”. Важливо впроваджувати й диспут, ігри, локалізацію подій, звернення до першоджерел та ін. [1, с. 19]. Сучасний івент-простір музеїв розглядаємо як засіб формування національної свідомості студентів. Прикладом може бути Військовий музей “Штурм” (2020 р), в приватній колекції якого близько трьох тисяч одиниць зброї, військових одностроїв, топографічних мап, відзнак і нагород, плакатів, газет, раритетних документів, поштівок, світлин від XVII століття і до сьогодення. Приватну колекцію музею В. Правосудова сьогодні використовують як виставки, тобто заходи, на яких відбувається публічне представлення військових досягнень часів Наполеона, Першої та Другої світових воєн, політичного та суспільного життя Галичини XX ст. у часописах та світлинах з приватних архівів, становлення національного визвольного руху. Ще однією сучасною формою, освітнім івентом в музеї, є організування реконструкцій військових подій початку XX ст. та Другої світової війни. Приватна колекція військових одностроїв, зброї, листівок музею сприяє відновленню історичних подій та національному вихованню студентів. Новою формою івент-простору Військового музею “Штурм” вважаємо зв'язок з театрами, участь у зйомках українських

фільмів. Музей надає свої експонати для театральних вистав, з його зброєю, в його одностроях знімалися актори фільмів Т. Химича “Легіон” і “Жива”. Отже, івент сприймаємо як інструмент освіти студентів та стратегію розвитку інноваційного музею. Освітні івенти спільно з музейною педагогікою сприяють національному вихованню молоді.

Список використаних джерел:

1. Караманов О. В. “Теорія і практика педагогічної діяльності музеїв в сучасному освітньому просторі України”: автореф. дис... на здобуття наук. ступеня ... д. пед. н. спец.: 13.00.01. “Загальна педагогіка та історія педагогіки”. Старобільськ, 2020, 47 с.

2. Рассказова О. Л. Освітні івенти як засіб формування громадянськості в неформальній освіті дорослих. Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені О.Довженка ПЕДАГОГІЧНІ НАУКИ PEDAGOGICAL SCIENCES, 2017. Випуск 35. С. 269-280.

3. Радіонова О. М. Конспект лекцій з курсу «Івент-технології» (для студентів 2-го курсу денної та заочної форм). – Харків: ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2015. – 67 с.

Савченко Ярослав,

молодший науковий співробітник Національного центру

«Мала академія наук України»;

Сліпухіна Ірина,

доктор педагогічних наук, головний науковий співробітник

Інституту обдарованої дитини НАПН України

Дем’яненко Валентина,

кандидат педагогічних наук, науковий співробітник

Національного центру «Мала академія наук України»

ІНТЕРАКТИВНИЙ МУЗЕЙ НАУКИ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ ТА САМОРЕАЛІЗАЦІЇ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ

Ключові слова: Інтерактивний музей науки, музей науки, інтерпретатори, професійний розвиток, мотивація.

В існуючих нині загрозах сучасного світу освітні інституції змінюються, відповідаючи на виклики. Так, з початком повномасштабної агресії проти України перед педагогічними установами, зокрема перед інтерактивними музеями науки, постав ряд завдань, пов'язаних, насамперед, з психологічним розвантаженням як відвідувачів, так і співробітників, розвитком пізнавальної і професійної мотивації у широкому контексті.

Важливою подією у сфері музейної педагогіки та педагогіки у сфері обдарованості стало відкриття 5 квітня 2022 року музею науки у Львові. Інноваційною практикою, апробованою в аналогічній установі у Києві, стало залучення до роботи музею інтерпретаторів - вмотивованих студентів вищих навчальних закладів. Їхня взаємодія з відвідувачами через спілкування як в контексті експонатів музею, так і в контексті розвитку світової науки і технологій стало актуальним надбанням в умовах військового стану. Важливим також є позитивний вплив на музейне середовище, яке, через зворотний зв'язок сприяє розвитку соціально-особистісної складової музейного середовища.

Спостереження за діяльністю інтерпретаторів, виявлення і сприйняття їхніх особистісних рис через спілкування надає цінний досвід, який підкреслює ряд важливих аспектів для роботи музею та сприяє підвищенню його продуктивності [1].

По-перше, диференціація не тільки за характером та індивідуальними рисами співробітників, але і за віком є важливим фактором успіху у взаємодії з відвідувачами. Відгук, який відвідувачі отримують у процесі

роботи з експонатами, спілкування та інших педагогічних заходів музею значною мірою залежить від особистих рис інтерпретаторів. Як показує досвід, деяким відвідувачам цікаво спілкуватися та ставити нові питання до більш юної категорії співрозмовників, які відрізняються не тільки індивідуальними рисами, але й рівнем знань, тому можуть швидше зрозуміти пересічного відвідувача, простіше пояснити ту чи іншу інтерактивну експозицію, іноді разом поставити проблемне питання та спробувати знайти на нього відповідь не знаючи її заздалегідь. Така практика дозволяє зблизити відвідувачів та інтерпретаторів, залучити їх до спільного пошуку та сприяє мотивації та зацікавленості у процесах, що розгортаються у педагогічному просторі інтерактивного музею науки.

По-друге, з точки зору самих інтерпретаторів така діяльність сприяє цілій низці важливих особистісних надбань, як, наприклад, соціалізація, поглиблення знань, здатність взаємодіяти у нових інтелектуально вибагливих умовах. Звісно, в залежності від особистих цілей кожен може ставити для себе першочергові завдання, наприклад, подолання замкнутості у спілкуванні, перевірка знань та компетенцій, здатність реагувати на непередбачувані виклики та питання, креативність та здатність зацікавити співрозмовника чи знайти індивідуальний підхід. Проте, більшою або меншою мірою вмотивований інтерпретатор отримує цілу низку унікальних навичок, знань та досвіду, відкриваючи ті з них, які він згодом зможе використовувати та розвивати в особистому та професійному житті.

Працюючи в умовах інтерактивного музею науки, в якому перетинаються усі вікові групи та особистості з різними інтересами, часто інтерпретатори самі можуть обирати спілкування зі “зручною” для них аудиторією, яка варіюється від дошкільнят до їх батьків чи старших поколінь, або поставити виклик і випробувати себе у віднайденні підходів до тих категорій, які раніше не були присутніми у колі спілкування.

Бесіди з інтерпретаторами показали, що у питаннях вибору аудиторії для взаємодії немає одностайності і все залежить безпосередньо від особистісних цілей, мотивації та вподобань кожного. Нами було виявлено, що такими є бажання та прагнення:

- участі та особистого внеску у роботу музейної установи під час складних для психіки відвідувачів умов воєнного стану;
- відволіктися від особистих переживань з користю для себе та інших;
- працювати зі знайомими та друзями у новому та цікавому середовищі;
- подолання особистісних бар'єрів або комплексів;
- бажання отримати нові навички та досвід;
- спілкування та ведення професійних знайомств;
- передачі особистої зацікавленості та інтелектуальних надбань відвідувачам через заохочення до дослідницької діяльності.

Важливо відзначити, що у процесі роботи інтерпретатор, намагаючись пояснити природу процесів чи експериментів, поглиблює та перевіряє свої власні знання чи не найбільш актуальним способом. Тому така діяльність, з однієї сторони, сприяє професійному розвитку та навичкам експертизи, а з іншої - робить “видимими” прогалини у знаннях та сприяє їх поглибленню і саморозвитку. Це особливо актуальне для молодих осіб, орієнтованих на науково-технологічну діяльність, що є ще одним з важливих факторів їх залучення до роботи інтерпретатора чи асистента інтерактивного музею науки [2].

Під час спілкування з інтерпретаторами було виявлено прояв ще однієї тенденції, добре відомої у практиці залучення молодих категорій учнів до такого роду діяльності у найбільш розвинутих інтерактивних музеях світу: інтерес та бажання однієї людини спробувати себе у ролі інтерпретатора зазвичай впливає на вибір її оточення (друзів,

одногрупників, знайомих) приєднатися до такого роду виклику. Таким чином, за належних умов та відкритості інтерактивного музею науки до його роботи залучаються особи, які, маючи певного роду зацікавленість за інших обставин, не були достатньо вмотивовані чи рішучі для участі у роботі наодинці. Ті ж причини сприяють більшій активності, обміну досвідом та загальній вмотивованості вже безпосередньо у процесі роботи [3].

Важливо відзначити важливість відкритості музейного середовища як до залучення інтерпретаторів, так і до отримання зворотного зв'язку, бажань та пропозицій, які можуть бути дуже актуальними у розбудові та розвитку цього середовища.

Список використаних джерел:

1. Довгий, С. О., Топузов, О. М., Бітаєв, В. А., Караманов, О. В., Посохов, С. І., Дунець, В. Б., і Ладоня, К. Ю. (2020). Музейна педагогіка в науковій освіті. Національний центр «Мала академія наук України».
2. Jesse Hamlin, C. S. W. (2012, February 1). Learning from teaching at the exploratorium / student guides' lessons went beyond science. SFGATE. Retrieved June 1, 2022, from <https://www.sfgate.com/science/article/Learning-From-Teaching-at-the-Exploratorium-2914198.php>
3. Cole, K. C. (2009). Something incredibly wonderful happens: Frank Oppenheimer and the world he made up. Houghton Mifflin Harcourt.

Сліпухіна Ірина,

доктор педагогічних наук, головний науковий співробітник
Інституту обдарованої дитини НАПН України

Чернецький Ігор,

кандидат педагогічних наук, науковий співробітник
Національного центру "Мала академія наук України;

Савченко Ярослав,

молодший науковий співробітник Національного центру
«Мала академія наук України»;

ПОПУЛЯРИЗАЦІЯ STEM-ОСВІТИ ЗАСОБАМИ ІНТЕРАКТИВНИХ МУЗЕЇВ НАУКИ

Ключові слова: музей науки, STEM, STEAM, мейкерство.

STEM-освіта – це міждисциплінарний напрямок, який окреслює процес навчання на основі вирішення реальних проблем, продовження якого є STEAM [1], [2]. Використання відповідних підходів нині є особливо популярним для створення різноманітних програм у формальній і неформальній освіті. При цьому важливо, щоб процес був системним [3]. В цьому контексті інтерактивні музеї науки (ІМН) дозволяють створювати комплексний навчальний план, в якому особлива увага має бути приділена міждисциплінарній підготовці вчителів, здобуття ними дослідницького досвіду і навичок, а також поінформування щодо сучасного стану техніко-технологічного розвитку.

Музей науки може відігравати важливу роль щодо мотивації до майбутньої професійної діяльності, необхідної для навчання STEAM і мейкерства [4]. Модель навчання через відкриття, застосована до широкого кола споживачів, серед яких вчителі, учні і студенти, дошкільнята, люди середнього віку та пенсіонери.

Компаративний аналіз діяльності інтерактивних музеїв науки показав, що освітні програми на основі STEM/STEAM підходу впроваджуються декількома шляхами на міждисциплінарних засадах, і, насамперед, із застосуванням методу проєктів. Їх ядром, як правило є основні поняття і / або теми навчального плану з декількох навчальних предметів.

Усвідомлення того, що практичне застосування знань через персональний досвід є критично важливим, викликає потребу включення мейкерства до навчальних програм ІМН. Цикл відповідних занять здебільшого спрямований на об'єднання сфер STEM разом з гуманітарними сферами і персональною творчістю.

Яскравим прикладом цього є навчальна програма, яка побудована навколо дослідження старовинних замків [4]. Ознайомлення з їх конструкцією і функціонуванням передбачає застосування понять з фізики (пружність і жорсткість матеріалів), техніки і технологій (лиття, скульптура), машинобудування (створення дизайну і виготовлення механізмів) і мистецтва (форма, візерунок, оздоблення). Глибший розвиток такого проєкту через огляд літературних даних призводить до дослідження культурних пам'яток, які демонструють, наприклад, еволюцію конструкцій, візерунків і форм в історичних контекстах. За такої побудови навчальної програми STEM набуває значного міжгалузевого розширення до STEAM. Зрозуміло, що артефактами, навколо яких вибудовується така освітня програма, можуть бути будь-які конструкції, характерні, наприклад, саме для конкретного регіону: меблі, будівлі, транспортні засоби, побутові та ювелірні вироби тощо. Наступним кроком у розвитку STEM у просторі ІМН можуть стати виставки робіт, їх презентації на конкурсах, а також дидактичні розробки, оформлені у вигляді навчальних посібників.

Значної уваги потребують простори для мейкерства, які можуть бути подібними до міні-фабрики і містити, наприклад, різноманітні майстерні: теслярську, металообробну, зварювальну, кімнату для збирання, зону виставки досягнень і кімнату для обговорення та навчання [4]. Такі простори можуть бути більш персоналізованими щодо декількох напрямів STEM, наприклад, 3D-принтингу і лазерного різання, інтернету речей, програмування та електроніки.

Важливо, що, окрім науковців-дослідників і персоналу ІМН, навчання та заняття можуть забезпечуватися декількома способами, включаючи запрошення експертів, співпрацю з закладами вищої освіти [5], професійними спільнотами, освітніми компаніями. Вочевидь, колаборація із зовнішнім оточенням сприяє інтеграції наявних освітніх ресурсів і ефективному розширенню змісту навчання [6].

Ключовою проблемою для STEM/STEAM навчання є міждисциплінарна підготовка вчителів [7]. Зауважимо, що відповідні навчальні програми мають бути систематичними. Серед них можна створити довгострокові та різнорівневі, подібні до університетських, особливо в контексті практичного застосування в численних галузях досліджень.

Іншою важливою проблемою є моніторинг навчальних досягнень користувачів. Для цього слід добирати ефективні методи для дослідження змін особистісних характеристик споживачів освітніх продуктів ІМН. Цей аспект може бути реалізований через аналіз відеозаписів навчання, бесіди, анкетування і опитування відвідувачів.

В освітніх просторах ІМН здійснюється значна теоретико-методологічна робота, пов'язана з системною розробкою навчальних планів і дидактичних моделей, пов'язаних з формуванням змісту STEM програм і мейкерства. До цього процесу також мають активно долучатися освітяни, які проходять або вже закінчили навчання. Завдяки здобутому у

такий спосіб інноваційному навчальному контенту база дидактичних даних буде неперервно оновлюватися відповідно до найновіших даних.

Список використаних джерел:

1. Стрижак, Олександр Євгенович, Ірина Андріївна Сліпухіна, Наталія Іванівна Поліхун, and Ігор Станіславович Чернецький. 2017. “STEM-Освіта: Основні Дефініції.” *Інформаційні Технології і Засоби Навчання* 5(477):16–33.

2. Mejias, Sam, Naomi Thompson, Raul Mishael Sedas, Mark Rosin, Elisabeth Soep, Kylie Pepler, Joseph Roche, Jen Wong, Mairéad Hurley, Philip Bell, and Bronwyn Bevan. 2021. “The Trouble with STEAM and Why We Use It Anyway.” *Science Education* 105(2):209–31. doi: 10.1002/sce.21605.

3. Методичні рекомендації щодо розвитку STEM-освіти в закладах загальної середньої та позашкільної освіти у 2022/2023 навчальному році Лист ІМЗО від 15.08.2022 № 22.1/10-1080. Режим доступу: <https://cutt.ly/vVyBO3h>

4. Lin, Jian-Liang, Kuo-Hung Hsiao, and Li-Chun Lin. 2019. “The Role of Museum To Promote Stem Education and Teacher Interdisciplinary Training: Introducing the Experience of National Science and Technology Museum.” (July):171–74. doi: 10.35745/icice2018v2.043.

5. Tanabashi, S. (2021). STEAM Education Using Sericulture Ukiyo-e: Object-Based Learning through Original Artworks Collected at a Science University Museum in Japan. *Interdisciplinary Journal of Environmental and Science Education*, 17(4), e2248. <https://doi.org/10.21601/ijese/10962>

6. Горбенко С., Патрікеєва О. та Лозова О. STEM-компетентності: обґрунтування методики дослідження рівнів сформованості учнівської молоді.. *Проблеми освіти*, 2022. (1(96), 55-71. <https://doi.org/10.52256/2710-3986.1-96.2022.04>

7. Domenici V. STEAM Project-Based Learning Activities at the Science Museum as an Effective Training for Future Chemistry Teachers. *Education Sciences*. 2022; 12(1):30. <https://doi.org/10.3390/educsci12010030>

Оксана Сурмач,

кандидат історичних наук доцент,
директор ВСП «Педагогічний фаховий коледж Львівського
національного університету імені Івана Франка

Ольга Сулим,

заступник директора
ВСП «Педагогічний фаховий коледж
Львівського національного університету імені Івана Франка

Анна Шукалович

кандидат історичних наук, завідувач відділенням
ВСП «Педагогічний фаховий коледж
Львівського національного університету імені Івана Франка

МУЗЕЙНА ПЕДАГОГІКА У СИСТЕМІ НАВЧАЛЬНО- ВИХОВНОЇ РОБОТИ КОЛЕДЖУ

Ключові слова: музейна педагогіка, музей, навчально-виховна робота, Педагогічний фаховий коледж.

Музейну педагогіку в сучасних умовах розвитку освіти можна назвати важливою інтегруючою ланкою різних освітніх закладів – дошкільної та середньої освіти, позашкільної та вищої. Особливого значення набуває її роль в умовах коледжу, який всебічно забезпечує усебічну практичну підготовку фахівців різного профілю.

Ліцензована бакалаврська спеціальність 027 «Музеєзнавство, пам'яткознавство» на базі ВСП «Педагогічний фаховий коледж Львівського національного університету імені Івана Франка» є прикладом підготовки бакалавра в коледжі, яка робить акцент на музейній педагогіці – міждисциплінарній галузі знань, яка активно втілює у життя один з найважливіших в сучасних умовах напрям роботи музею – культурно-освітній.

Саме музейна педагогіка виступає центральним елементом усіх навчальних курсів спеціальності, які мають міждисциплінарний характер викладання з акцентом на просвітницько-педагогічну діяльність музеїв та орієнтуються на найновішу теорію та практику досліджень сучасного музеєзнавства, можливість участі студентів у проектах та програмах (навчання, обмін досвідом).

Історія ВСП «Педагогічний фаховий коледж Львівського національного університету імені Івана Франка» розпочалася у 1871 році. 25.02.1871 р., відповідно до Статуту, затвердженого у Відні Міністерством віросповідань і освіти Австрії та Розпорядження Крайової шкільної ради у Львові (№ 1740) засновано у Львові Державну жіночу учительську семінарію та розпочато підготовку вчителів для початкової школи. 1933 р. учительську семінарію перейменовано в Педагогічний ліцей, а в 1939 р. – ліцей реорганізовано в Педагогічну школу № 1, яка готувала вчителів I-IV класів. У 1948 р. школа набула статусу Львівського педагогічного училища №1. 1 вересня 1999 р. на основі наказу Міністерства освіти і науки України від 02.07.99 р. № 238 «Про реорганізацію Львівського педагогічного училища №1» та Розпорядження голови Львівської обласної державної адміністрації від 30.07.99 р. №868 на базі Львівського педагогічного училища №1 створено новий структурний підрозділ Університету на правах факультету – Педагогічний коледж Львівського національного університету імені Івана Франка.

Педагогічні здобутки колективу навчального закладу впродовж тривалої історії функціонування спонукали до створення у 1996 р. музею з нагоди 125-річчя Львівського педагогічного училища № 1. Музей став центром творчо-пошукового життя колективу Педколеджу та навчальним кабінетом, де музейна педагогіка найповніше реалізує свої функції в освітньому процесі по сьогоднішній день.

В 2012 р. при загальноуніверситетській кафедрі загальної педагогіки та соціальної педагогіки Львівського національного університету імені Івана Франка було створено Лабораторію музейної педагогіки. Лабораторія займалася різними напрямками роботи, зокрема для здобувачів вищої освіти почала розробляти та апробувати нові міждисциплінарні курси «Культурна освітня діяльність музею», «Основи музейної педагогіки», «Музей, освіта і нематеріальна культурна спадщина», «Педагогіка та соціологія туризму» на історичному та географічному факультетах університету.

Викладачі Педагогічного коледжу брали активну участь в різних заходах (семінарах, круглих столах, відкритих лекціях) лабораторії, присвячених питанням сучасної музейної справи та музейної педагогіки. Вони долучилися до співпраці з Лабораторією з власними науковими доробками. Зокрема, варто виділити навчальний посібник «Музейна справа» О.І. Сурмач (Львів, 2014 р.). Таким чином, музейна справа у співпраці Коледжу та Лабораторії почала набувати педагогічного спрямування.

Давні традиції, інноваційні методи викладання, змістовна навчально-методична, виховна та наукова робота педагогічних/науково-педагогічних працівників навчального закладу увінчалися логічним результатом. У 2017 р. Педагогічний коледж ЛНУ імені І.Франка ліцензував спеціальність 027 Музеєзнавство, пам'яткознавство та отримав 50 одиниць ліцензійного обсягу (наказ МОН України №38-л від 03.03.2017

р.) й створив відповідну освітньо-професійну програму (ОПП). З 2017 р. по 2019 р. тривала робота над розробкою та вдосконаленням ОПП паралельно працівники Коледжу та Лабораторії брали участь у різних семінарах та проектах. Зокрема, у 2018 р. Сурмач О.І та Караманов О.В. долучилися до проєкту «Музей на дотик» Львівського музею народної архітектури і побуту імені К. Шептицького.

З вересня 2019 року здобувачі освіти розпочали навчання за ОПП «Музеєзнавство, пам'яткознавство», освітній ступінь “бакалавр”. у 2021 році відбувся наступний набір, основна різниця між навчальними планами 2019 та 2021 років спеціальності полягає у кількості навчальних тижнів для здобувачів (18/17 та 16), формах звітності та окремих дисциплінах вільного вибору.

Отже, на прикладі коледжу можна засвідчити важливість застосування форм, методів і засобів музейної педагогіки як важливої основи для підготовки фахівців-музейників.

Терно Сергій,

доктор педагогічних наук, професор кафедри історії України,
Запорізький національний університет.

Турченко Галина,

доктор історичних наук, професор кафедри історії України,
Запорізький національний університет.

МУЗЕЙНА ПЕДАГОГІКА ЯК ЕМОЦІЙНО-ЦІННІСНИЙ ПОЛЮС ІСТОРИЧНОЇ ОСВІТИ

Ключові слова: музейна педагогіка, історична освіта, гуманістичні цінності.

Проблема дослідження. Система історичної освіти дісталась Україні у спадок від Радянського Союзу [1; 2]. Протягом останніх 30-ти років багато що змінилося в системі координат теорії та методики навчання історії [4]. Разом з тим, навряд чи можна вважати остаточно подоланим формалістичний, абстрактно-соціологічний спосіб висвітлення історичного процесу. Сутність наразі піднятої нами проблеми яскраво простежується у розмірковуваннях філософа освіти А. Арсеньєва. Він згадує дискусію, що відбулася 29 червня 1978 р. в Інституті загальної та педагогічної психології Академії педагогічних наук СРСР [5, с. 10–11]. На тому засіданні переважна більшість авторів підручників, методистів та викладачів вбачали мету навчання історії в опануванні історико-соціологічних законів та сукупності історичних фактів. Найважливішим недоліком вважалось, що здобувачі освіти засвоюють знання не на рівні понять, а на рівні уявлень. Натомість, на думку учасників зібрання, головним під час вивчення історії є опанування теоретичних узагальнень у поняттях. Водночас А. Арсеньєв зауважує, що виголошувались поодинокі критичні зауваження зовсім іншого плану: в історії бракує яскравих образів, не фігурують емоції, немає особистостей: натомість наводяться лише одні прізвища, тобто немає людей.

Відтак, можна представити процес викладання історії у вигляді континууму, на одному полюсі якого – теоретичні узагальнення, абстрактні положення, закономірності історичного розвитку та історичні факти; а на іншому – яскраві образи, історичні постаті, пов'язані з ними емоції, а також відчуття приналежності до спільноти, співпереживання своїй громаді на її шляху розвитку тощо. Розпочинаючи свій науковий шлях, здебільшого методисти незалежної України проводили дослідження саме в руслі мейнстріму радянських часів – прагнули забезпечити більш високий теоретичний рівень історичної освіти [4]. Наразі, коли Україна зазнала повномасштабної російської збройної агресії 24 лютого 2022 р., в

історичній освіті просто неможливо обійтися без яскравих історичних образів українських пересічних та державних діячів, які боронили Україну; неможливо ігнорувати емоційно-ціннісне ставлення до ключових історичних подій (в тому числі до сучасної російсько-української війни); неможливо ігнорувати історичні міфи російської пропаганди тощо. Не секрет, що наразі здійснюється перегляд навчальних програм з історії в закладах середньої та вищої освіти України. Таким чином, маятник методичної думки хитнувся в інший бік – у бік не абстрактно-соціологічного висвітлення історичного процесу, а в бік – індивідуалізованого, емоційно-забарвленого, культурно-орієнтованого представлення історичного процесу як становлення української ідентичності. Який полюс є правильним, до чого варто прагнути? На нашу думку, в даному разі важливо дотримуватися "золотої середини": з одного боку, – забезпечити теоретичний рівень опанування історичних понять; з іншого – створити яскраві історичні образи; задіяти емоції, співпереживання, усвідомлення, що всі ми є творцями української історії. І забезпечити цей баланс, на наше переконання, якраз-таки покликана музейна педагогіка, оскільки вона найбільше дотична до емоційно-ціннісного ставлення, до історичних джерел, до сильного емоційного впливу на свідомість здобувачів освіти шляхом безпосередньої взаємодії з історичними артефактами.

Методологія. А. Арсеньєв справедливо наголошував на тому, що історія неправомірно розглядається як відчужена від людини сфера зовнішньої дійсності, яка має таку саме форму, що і знання про об'єкт у фізиці. Це означає, що суб'єкт (здобувач освіти) має пристосуватися до зовнішньої дійсності, закони якої не залежать від його волі. Натомість якщо в якості основної мети вивчення історії в школі вважати не пристосування особистості до зовнішньої доцільності, а її саморозвиток як особистості, як культурно-історичного суб'єкта (що не виключає й

окреслене уміння орієнтуватися у соціальному середовищі та пристосовуватися до нього, проте робить його другорядним). За таких умов історію неможливо буде розглядати як зовнішню по відношенню до людини сферу дійсності, яка підпорядковується об'єктивним законам, що діють з необхідністю рухів планет у Сонячній системі. "Вона, – наголошує А. Арсен'єв, – виявиться чимось таким, що людина формує у процесі власного розвитку, що живе у ній, визначаючи її як людину цієї культури з її психікою і всіма її здібностями, а також знаннями, уміннями, навичками, в чому вона безпосередньо бере участь кожним своїм вчинком, словом, думкою і тому виявляється відповідальною перед майбутнім" [5, с. 10]. Відтак, історія перетворюється на ту сферу, опановуючи яку, здобувач освіти стає моральною особистістю.

Якщо мета історичної освіти передбачатиме виховання суб'єкта історичного процесу, то необхідно напрацювати відповідні програми, курси, підручники, методики тощо. За такого підходу історія має бути представлена передусім як поле діянь та долі як окремих особистостей, так й їхніх спільнот. Але й спільноту необхідно буде показувати не через її абстрактно-соціологічні параметри, а через життя, долю особистостей, через вузлові події, що визначили цю долю. "Це і буде, – стверджує А. Арсен'єв, – найбільш глибокий аналіз історії, що одночасно надає можливість не лише зрозуміти, але й емоційно пережити історичні події" [5, с. 10].

Музейна педагогіка у поєднанні із критичним мисленням і є тими засобами, що дозволять зробити більш глибокий аналіз історії, забезпечать більш цілісне її сприйняття та розуміння. А. Арсен'єв наочно продемонстрував односторонність та неповність науково-теоретичного погляду на світ. Крім такого об'єктного погляду на світ існує й суб'єктне розуміння і сприйняття світу як світу людини, особистості. Рефлексія породжує дві цілі й, відповідно, дві сторони відношення "людина — світ":

1) виразити, відтворити світ у собі; 2) виразити, відтворити себе у світі. Перша сторона дає начало теоретичному ставленню, друга – духовно-практичному. Провідним в теоретичному ставленні до світу є відношення "суб'єкт – об'єкт", в той час як в духовно-практичному – це відношення "суб'єкт – суб'єкт". Відтак, науково-теоретичне мислення у прикладенні до гуманітарних дисциплін виявляє свою обмеженість в якості провідного та такого, що визначає педагогічний процес. Отже, провідним повинно бути духовно-практичне ставлення, а теоретичне повинно посісти місце засобу, що обслуговує духовно-практичні цілі [5, с. 11]. В такому випадку здобувач освіти перестає розглядатися як об'єкт й особистісне спілкування виходить на передній план [3]. Освітянин вже не виступає транслятором знань, а сам предмет стає посередником спілкування, засобом спілкування. Музей може і повинен стати місцем, яке забезпечить спілкування про історію громади, краю та країни в цілому, а відтак засобом морального виховання. Перебуваючи в європейських музеях, автори цих рядків неодноразово бачили там заняття школярів та студентів, які (ми в цьому переконані) залишають глибокий слід у свідомості молодих людей. Такі студії являють собою інший спосіб опанування своєї історії: емоційно-ціннісний, яскравий, навіть інколи театралізований. Висловимо припущення, що подібний спосіб вивчення історії буде більш екологічним, приємним та дієвим. Звісно, висловлене припущення буде істинним лише в тому випадку, якщо навчання в музеї будуватиметься на засадах театрального мистецтва, а не школярської схоластики. Наші здобувачі освіти (працівники музеїв) часто жалілися, що освітяни перетворюють відвідування музею на школярство в мініатюрі із необхідністю вести конспект при дріб'язковому контролі. Така музейна педагогіка повністю вбивала емоцію, створювала гнітючу атмосферу, інколи викликала навіть відразу. Відвідування музею в такому разі перетворювалося на тортури. Наголосимо, якісна історична освіта в музеї

має бути подібною до гарної театральної вистави, з якої глядач виходить із почуттям позитивного потрясіння, що впливає на його цінності та переконання.

Висновки. Отже, в підґрунтя музейної педагогіки слід покласти наступні положення:

- провідним має бути духовно-практичне ставлення до об'єкта вивчення, а теоретичне ставлення повинно посісти місце засобу;
- особистісне спілкування навколо історичних пам'яток забезпечить найбільш сприятливе середовище для процесу виховання й навчання в музеї, а музейний педагог має виступати не транслятором історії, а організатором особистісного спілкування учнів, водночас сама історія має стати посередником, засобом спілкування.
- основною метою музейної педагогіки має бути розвиток особистості та її творчого потенціалу, передовсім емоційно-ціннісної сфери: загальнолюдських та національних цінностей.

Список використаних джерел:

1. Гількес П. Політика і практика в українській освіті: між радянським спадком та "українізацією". *Українська історична дидактика : Міжнародний діалог (фахівці різних країн про сучасні українські підручники з історії)* : зб. наук. ст. Київ : Генеза, 2000. С. 134–144.
2. Гончаренко С. Український педагогічний словник. Київ : Либідь, 1997. 376 с.
3. Терно С. Етос закладу освіти: як виховати успішну людину? Координатор проєктів ОБСЄ в Україні, 2021. 66 с. URL: <https://bit.ly/3LfUMfo>
4. Терно С. Критичне мислення – сучасний вимір суспільствознавчої освіти. Запоріжжя : Просвіта, 2009. 268 с. URL: <https://bit.ly/3RrY2X8>

5. Терно С. О. Теорія розвитку критичного мислення (на прикладі навчання історії) : [посібник для вчителя]. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2011. 105 с. URL: <https://bit.ly/3cyuBEN>

Шемелюк Ганна,

кандидат педагогічних наук, директор

ВСП «Технічний фаховий коледж НУ «Львівська політехніка»

Равчина Тетяна,

кандидат педагогічних наук, доцент,

заступник директора з навчальної роботи ВСП «Технічний фаховий коледж НУ «Львівська політехніка»;

МУЗЕЙНА ПЕДАГОГІКА ЯК ЗАСІБ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ У ЗАКЛАДАХ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ

Ключові слова: музейна педагогіка, підготовка фахівців, модернізація освіти,

В умовах впровадження інноваційних підходів до пошуку змісту та організації освітнього процесу в закладах освіти, зокрема фахової передвищої освіти суттєве значення набуває один із перспективних напрямів сучасної педагогіки – музейна педагогіка, що як наукова дисципліна досліджує проблеми формування особистості в умовах музейного середовища.

Різноманітні аспекти музейної педагогіки як нової галузі науки досліджують науковці М. Біланов, Г. Вішина, О. Караманов, А. Огоновська, О. Острогорський, Д. Семенов, О. Січкарук, М. Соколова, Б. Столяров П. та ін. В сучасних дослідженнях музейну педагогіку

трактують як наукову дисципліну, що на засадах музеєзнавства, педагогіки та психології досліджує принципи, методи та форми реалізації освітньої діяльності музеїв. Саме музейна педагогіка висвітлює особливості набуття соціокультурного досвіду на засадах міждисциплінарного та поліхудожнього підходів засобами освітнього процесу в умовах музею [2, с. 98; 3, с. 69; 1].

В умовах модернізації освіти роль освітньої діяльності музею набула ширшого значення та не обмежується лише впливом на формування соціокультурних, духовних цінностей молоді. Актуальним на сучасному етапі розвитку освіти є забезпечення якості професійної підготовки, формування професійних рис сучасних фахівців засобами музейної педагогіки. Як підтверджує практика діяльності закладів фахової передвищої освіти, досвід використання музейного потенціалу в освітньому процесі коледжів зростає. Створення в коледжах музеїв професійного спрямування, майстерне застосування різноманітних елементів музейної педагогіки у професійній підготовці фахівців дає змогу формувати у здобувачів фахової передвищої освіти уміння виконувати типові й складні спеціалізовані завдання, творчо вирішувати різноманітні проблеми, набувати досвід практичної діяльності у різних сферах виробництва [3, с. 69].

Впровадження елементів музейної педагогіки в практику діяльності закладів фахової передвищої освіти спрямоване на виконання завдань:

- сприяння розумінню студентами сутності й соціальної значущості майбутньої професії;
- поглиблення професійних знань, умінь й навичок майбутніх фахівців;
- забезпечення автентичності знань, пов'язаних з професійною діяльністю, виробничими процесами тощо;
- розвиток професійного та творчого мислення здобувачів освіти;

- здійснення впливу на розвиток позитивної мотивації навчання;
- формування особистісного ставлення студентів до історичної спадщини, культурних традицій народу та почуття патріотизму;
- сприяння виробленню студентами власної системи цінностей;
- залучення молодого покоління до музейного середовища;
- підсилення авторитетної ролі музею в системі освіти, зокрема фахової передвищої освіти [3, с. 69].

Головне завдання викладача – організувати процес, але не як підготовку навчальних матеріалів і передавання музейної інформації, а як застосування різноманітних видів музейно-освітньої діяльності, до яких залучений кожен студент, і в процесі яких він має змогу аналізувати та інтерпретувати музейну інформацію, доходити до самостійних висновків, виконувати наукові відкриття, моделювати професійні ситуації, вирішувати практичні завдання й соціальні проблеми тощо.

Головна ознака цього процесу – це непримусовість, тобто залучення студентів до музейно-освітньої діяльності шляхом задіяння внутрішніх чинників їхньої активності .

Викладач актуалізує такий важливий механізм соціалізації особистості, як узгодження зовнішніх дій з внутрішніми особливостями й чинниками поведінки студента. Це означає вибір таких педагогічних впливів і стимулів до теоретичної й практичної діяльності, що відповідають визначеній освітній меті та потребам студентів, і викликають у них позитивний емоційний відгук (психологічну готовність до сприймання нової інформації, пошуку власного бачення явищ, виконання необхідних розумових та практичних дій).

Викладач або музейний педагог є організатором музейно-освітнього процесу, виконує функції посередника у взаємодії студентів

з музейним середовищем, забезпечує супровід і підтримку студентів. З цією метою викладач дотримується принципів організації освітнього процесу в музейному середовищі на засадах студентоорієнтованої концепції:

- організація навчання як взаємодії з музейними експонатами в контексті майбутньої професійної діяльності;
- єдність зовнішньої та внутрішньої активності студентів;
- навчання як набуття власного досвіду;
- навчання як партнерська міжособистісна взаємодія викладача й студентів;
- відкритість й позитивна спрямованість музейно-освітнього процесу;
- контекстуальне й автентичне навчання в музейному просторі;
- вільний вибір й прийняття рішень;
- рефлексія власної діяльності й поведінки [3, с. 69].

Доцільно виокремити головні напрями діяльності викладача у контексті організації освітнього процесу у музейному просторі:

- створення продуктивного музейно-освітнього середовища (забезпечення сприятливого зовнішнього середовища, підтримка соціально-психологічного клімату, формування студентської групи як згуртованої команди, визначення й дотримання правил діяльності та поведінки, організація різних видів діяльності студентів, дотримання структури процесу);
- організація музейно-освітньої діяльності студентів як когнітивного, розумового процесу (обробка одержаної інформації, пошук нових знань та власного розуміння, вироблення нових понять, осмислення набутих фактів тощо) та набуття власного досвіду (виконання різноманітних навчально-практичних дій);

- забезпечення позитивної спрямованості музейно-освітнього процесу (урахування потреб, інтересів студентів та їх своєрідності, відсутність примусу, відкритість до кожної особистості, дотримання правил партнерської взаємодії тощо).

З метою здійснення цілісного впливу на інтелектуальні, емоційні й вольові процеси студентів, сприяння успіху кожного викладач може застосовувати у музейно-освітньому процесі різноманітні активні й інтерактивні методи навчання та варіанти їхнього поєднання: презентація інформації («осмислене вербальне навчання»), складання облікової картки експоната, діяльність шляхом відкриття, вирішення професійних, пізнавальних і соціальних проблем, дискусія, діалог, аналіз та моделювання професійних ситуацій, проєктна діяльність, ігрова діяльність, кооперована діяльність тощо [2, с. 101; 1].

Головним чинником підготовки майбутніх фахівців у закладах фахової передвищої освіти засобами музейної педагогіки є цілеспрямована й майстерна організація освітнього процесу в музейному середовищі. Цей процес не обмежується лише підготовкою навчальних матеріалів, передаванням музейної інформації та використанням музейного потенціалу як пасивного сховища, а передбачає організацію різноманітних видів музейно-освітньої діяльності студентів як активних суб'єктів. Водночас викладач є організатором музейно-освітнього процесу, виконує функції посередника у взаємодії майбутніх фахівців з музейним середовищем, дотримується принципів студентоорієнтованого навчання, цілеспрямовано застосовує комплекс активних й інтерактивних методів діяльності студентів.

Список використаних джерел:

1. *Караманов О.В.* Освітній потенціал музейної педагогіки: діалог, комунікація, творчість // Вісник Львівської комерційної академії. Серія: Гуманітарні науки. 2014. Вип. 12. С. 242–246.

2. *Кривонос О., Кот А.* Засоби музейної педагогіки як важливий чинник виховання студентів // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології, 2021, № 7 (111). С. 95–104.

3. *Маслай Г., Ясінська Н.* Роль музейної педагогіки в освітньому процесі // Волинський музейний вісник : Наук. зб. Вип. 5. : Музейна педагогіка. Теорія і практика. – Луцьк, 2013. – С. 68-70.

ЗМІСТ

Олексій Караманов Вступ	5
Програма Міжнародної наукової конференції «МУЗЕЙНА ПЕДАГОГІКА В КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ ОСВІТНІХ ВИКЛИКІВ»	6
Kalessopoulou Despina Museum education in unsettling times: issues of citizenship and values education in archaeological museums	22
Koliopoulos D. & Meli K. Educational programs integrating visits to museum: a research framework	25
Pater Renata Shaping and developing the social competences of children and teenagers in museum	28
Skutnik Jolanta (<i>Czy?</i>) <i>pedagogika uczuć</i> w edukacji muzealnej	30
Šobáňová Petra Study program education in culture: the Czech experience of higher education	32
Szeląg Marcin Muzea i edukacja muzealna wobec sytuacji kryzysowych	35
Анікєєва Анастасія, Михайдів Сніжана, Ціж Мар'яна Музейна педагогіка як основа для оволодіння фахом музейника	37
Бондаренко Вікторія Особливості реалізації культурно-освітнього онлайн-проєкту «цитата від музи педагогіки» у педагогічному музеї України	39
Василишин Марія Співпраця школи і музею у контексті реформ середньої освіти в Україні і Польщі	42
Гайда Лариса Пошук оптимальної моделі удосконалення фахових компетентностей музейних педагогів	45
Караманов Олексій Універсальність ідей музейної педагогіки в сучасному освітньому дискурсі.....	48
Карчина Лариса Проєкт Музейної педагогіки під час війни: дистанційний формат	50

Ключко Юлія Практики інклюзії в освітньому просторі музеїв України	53
Маньковська Руслана Музейно-педагогічні інновації в Україні: технології реалізації	56
Матвійчук Оксана Реалізація освітньої функції педагогічного музею України за допомогою ютуб-каналу.....	59
Олександр Міхно Освітні онлайн-продукти педагогічного музею України	62
Михайлишин Романа Педагогічна творчість й інновації у музейній педагогіці	65
Муравська Світлана Музейна педагогіка для музейників: спроби модифікації дисципліни	70
Песоцька (Варивода) Юлія, Кравченко Оксана Екскурсія як засіб соціальної реабілітації дітей та молоді з ООП.....	73
П'ятакова Галина Впровадження освітніх івентів у педагогічну діяльність музеїв.....	76
Савченко Ярослав, Сліпухіна Ірина, Дем'яненко Валентина Інтерактивний музей науки як засіб розвитку та самореалізації в умовах військового стану	79
Сліпухіна Ірина, Чернецький Ігор, Савченко Ярослав Популяризація stem-освіти засобами інтерактивних музеїв науки	84
Сурмач Оксана, Сулим Ольга, Шукалович Анна Музейна педагогіка у системі навчально-виховної роботи коледжу	88
Терно Сергій, Турченко Галина Музейна педагогіка як емоційно-ціннісний полюс історичної освіти	91
Шемелюк Ганна, Равчина Тетяна Музейна педагогіка як засіб підготовки фахівців у закладах фахової передвищої освіти	97

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

**МУЗЕЙНА ПЕДАГОГІКА В КОНТЕКСТІ ВИКЛИКІВ
СУЧАСНОЇ ОСВІТИ**

Збірник Матеріалів міжнародної наукової конференції

Комп'ютерна верстка *Олексій Караманов*

Формат 60x84/16. Умовн. друк. арк. 6.1

Тираж 100 прим. Зам.

Львівський національний університет імені Івана Франка

79005 Львів, вул. Туган-Барановського, 7